

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Katedra pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Jana Knapová

**Internetové sociální sítě jako součást
systému sociálních vztahů u dětí školního
věku**

**Internet social networks as a part of the
system social relations
among school age children**

Praha 2012

Vedoucí práce: PhDr. Hana Krykorková CSc.

Poděkování

Chtěla bych poděkovat PhDr. Haně Krykorkové, CSc. Za odborné vedení mé diplomové práce, za trpělivost, vstřícnost, užitečné rady a čas, který mi věnovala na společných konzultacích. Mé poděkování patří i PhDr. Martinovi Chválovi, PhD. a Ing. Pavlovi Čejkovi za pomoc při statickém zpracování výzkumného šetření. V neposlední řadě patří mé poděkování všem učitelům, kterým jsem svými dotazníky narušila vyučovací hodinu a dětem, které ochotně dotazník vyplnily.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 10.7.2012

.....
Jana Knapová

Abstrakt

Diplomová práce pojednává o internetových sociálních sítích, hlavně o sociální síti Facebook. Mapuje základní principy Facebooku a upozorňuje na rizika plynoucí z užívání sociálních sítí a z nebezpečného chování na internetu. Součástí práce je i pojednání o prevenci kyberšikany a bezpečného chování na internetu. V empirické části práce, prostřednictvím dotazníkového šetření, pak zkoumá rizikové chování žáků na druhém stupni dvou základních škol v Praze ve vztahu k životní spokojenosti. Empirická část též zjišťuje souvislost životní spokojenosti s předmětem a způsobem komunikace na Facebooku.

Klíčová slova

internetové sociální síť, Facebook, rizikové chování, životní spokojenost, prevence

Abstract

This thesis deals with the social networks, especially on social network Facebook. It surveys the basic principles of Facebook and points to the risks arising from the use of social networks and disruptive behavior on the Internet. The work is a treatise on the prevention of cyberbullying and safe behavior on the Internet. In the empirical part, through a questionnaire survey, it examines the risk behavior of students at the second stage of two primary schools in Prague, in relation to life satisfaction. The empirical part also determines life satisfaction associated with the object and method of communication on Facebook.

Keywords

Internet social networks, Facebook, risk behaviors, life satisfaction, prevention

Obsah

Úvod	10
1 Sociální síť	13
1.1 Historie a vývoj internetových sociálních sítí	14
1.2 Znaký sociálních sítí	14
1.3 Typy sociálních sítí	15
1.4 Nejznámější sociální síť	15
1.4.1 Facebook	17
1.4.2 Google+	17
1.4.3 My space	17
1.4.4 Twitter	18
1.4.5 Spolužáci	18
1.4.6 Lidé	18
1.4.7 Líbím se ti	18
1.4.8 Ask you	19
1.4.9 You tube	19
2 Facebook	20
2.1 Fungování a principy Facebooku	21
2.1.1 Registrace	21
2.1.2 Prohlášení o právech a povinnostech	22
2.1.2.1 Soukromí	22
2.1.2.2 Sdílení vašeho obsahu informací	22
2.1.2.3 Bezpečnost	23
2.1.2.4 Bezpečnost a registrace účtu	24
2.1.3 Vytvoření profilu	25
2.1.4 Zeď uživatele	25
2.1.5 Nastavení soukromí	26

2.1.6 Aplikace.....	27
2.1.7 Hry.....	28
2.1.8 Skupiny.....	28
2.2 Komunikace na Facebooku	29
2.2.1 Zprávy.....	29
2.2.2 Chatování.....	29
2.2.3 Příspěvky na zdi	29
2.2.3.1 Psaní komentářů.....	30
3 Riziková chování na sociální síti.....	31
3.1 Prostředí bez zábran.....	31
3.2 Anonymita	31
3.3 Prostředí lži a přetvářky	32
3.4 Seznámení na sociální síti, internetu.....	32
3.5 Zobrazování nevhodného obsahu	32
3.6 Agresivita a násilí	33
3.7 Poskytnutí osobních údajů.....	33
3.8 Phishing.....	34
3.9 Kyberšikana	34
3.10 Kyberkriminalita	37
3.11 Kybergrooming.....	37
3.12 Sexting.....	38
3.13 Závislost	39
4 Přínos sociálních sítí	42
5 Prevence	44
5.1 Pravidla bezpečného užívání internetu, sociální sítě	45
5.2 Projekty zabývající se osvětou a prevencí rizikového chování	46
5.2.1 Ovce.sk	46
5.2.2 Minimalizace šikany.....	47

5.2.3 E-Bezpečí.....	47
5.2.4 Kyberšikana.eu.....	48
5.2.5 Národní centrum bezpečnějšího internetu.....	48
6 Sociální sítě v osobnostním a školním kontextu žáka, jejich výzkum a výzkumné zaměření	50
6.1 Výzkum EU kids online I a II.....	50
6.1.1 Klíčová zjištění výzkumů EU kids online.....	51
6.1.2 Specifické zjištění rizik a možného ublížení.....	51
6.1.3 Specifické výsledky pro Českou republiku.....	52
6.2 Výzkum: Nebezpečí internetové komunikace III.....	53
6.2.1 Klíčová zjištění z výzkumu Nebezpečí internetové komunikace (Kopecký 2012).....	53
6.2.2 Zkušenosti respondentů, kteří mají účet na Facebooku.....	54
7 Životní spokojenost.....	56
8 Výzkum.....	59
8.1 Cíle empirického výzkumu.....	59
8.2 Vymezení výzkumného problému.....	59
8.3 Vymezení výzkumného pole.....	60
8.4 Výzkumný vzorek.....	61
8.5 Metoda výzkumu.....	62
8.6 Metoda sběru dat.....	62
8.7 Metody analýzy dat.....	63
8.8 Hypotézy.....	63
9 Shrnutí a prezentování výsledků.....	64
9.1 Index životní spokojenosti.....	64
9.2 Index rizikového chování.....	67
9.3 Vztah Indexu životní spokojenosti a Indexu rizikového chování (H1).....	76
9.3.1 Statistické ověření hypotézy H1.....	77

9.4 Rozdíly u žáků s nízkým a s vysokým Indexem životní spokojenosti ve vztahu k předmětu a způsobu komunikace na Facebooku (H2).....	78
9.4.1 Statistické ověření hypotézy H2	81
9.5 Interpretace výsledků	81
9.6 Diskuze.....	82
Závěr	84
Použitá literatura.....	86
Přílohy.....	92

Úvod

Informační a komunikační technologie¹ (ICT) dnes prostupují životem všech lidí. My, co jsme se nenarodili do doby, kdy téměř všechno ovládají počítače, jsme se museli těmto požadavkům přizpůsobit. Máme tu výhodu, že si uvědomujeme i kouzlo času předešlých, kdy ICT nebyly tak rozšířené a z tohoto důvodu na ně pohlížíme více kriticky, tolik jim nedůvěřujeme a snažíme se více vnímat rizika, která z používání nových informačních technologií vyplývají. Jiné je to bohužel u dnešních dětí a dospívajících. Počítač pro děti znamená příliš mnoho, než si možná dokážou připustit. Nové informační technologie je provázejí na každém kroku. Jejich životy jsou ovlivněny možnostmi, které počítač a internet nabízí. Z nutností se tímto tématem i nadále zabývat vznikla tato diplomová práce, která svou podstatou navazuje na autorčinu bakalářskou práci (Knapová 2010).

Úvodem lze říci, že současnou dobu a její oblast rozvoje informačních technologií provází významné změny, které nepochybně vstupují do školní i mimoškolní činnosti žáka. Jednou z možností jsou i internetové sociální sítě, které se stávají fenoménem posledních několika let. Čas, který zde žáci stráví, nezdědka zaplňuje i velkou část jejich volného času a ovlivňuje tak významně jejich životy.

Žáci na sociálních sítích hledají zábavu, komunikují s ostatními a mnoho dalších činností. Nic však není bez rizika a tak i postupem času se v souvislosti se sociálními sítěmi objevují rizika stále nová a nová. Diplomová práce si proto klade za cíl poukázat na tato rizika, která se s používáním sociálních sítí objevují a seznámit čtenáře s aktuální situací, zvláště pak týkající se sociální sítě Facebook.

Teoretická část by tak měla přinést základní povědomí o této problematice, která by měla sloužit rodičům, učitelům i celé veřejnosti v rámci osvěty a předcházení již zmíněným rizikům, se kterými se mohou žáci na sociálních sítích setkat.

Cílem empirické části diplomové práce je přinést nové vztahy a skutečnosti, které se objevují s rizikovým chováním žáků druhého stupně dvou základních škol v Praze na sociální síti Facebook. Pozornost je věnována rizikovému chování, způsobu a předmětu komunikace na Facebooku. Pro uchopení vztahu žáka k sociální síti je hledána taková osobnostní charakteristika žáka, která by pomohla ozřejmit významné užívání Facebooku a jeho kauzalitu. Tu by mohla představovat životní spokojenost. Zdá se, životní spokojenost žáků v dnešní době souvisí i mimo jiné s používáním informačních technologií, zvláště pak se

¹ Informačními a komunikačními technologiemi můžeme popsat veškeré technologie, nástroje a postupy umožňující lidem komunikaci a práci s informacemi. Dříve jsme se setkávali pouze s termínem IT (informační technologie), který zahrnuje veškerá elektronická zařízení, která jsou schopna nějakým způsobem zpracovávat informace. Jednotlivá zařízení však spolu začala navzájem komunikovat a termín Informační technologie, byl postupem času doplněn o prvek komunikace, tzv. ICT technologie. (podle www.itserve.cz)

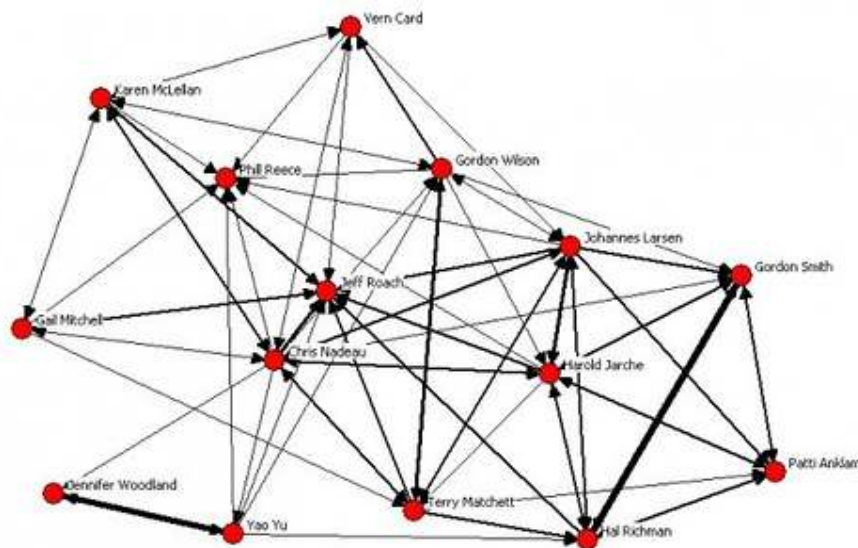
sociálními sítěmi. Pozornost je proto věnována právě jí v kontextu s používáním Facebooku. Odhalením vztahu rizikového chování a životní spokojenosti by tak mohl přinést nový rozměr pohledu na celou problematiku. Pokud vyjde najevo, že životní spokojenost ovlivňuje to, do jaké míry se žáci na sociální síti Facebook chovají rizikově, pak je na místě se touto skutečností zabývat a věnovat zvýšenou pozornost těm žákům, kteří se mohou jevit méně spokojení v životě, i když je životní spokojenost velmi subjektivní záležitost a tkví vždy v sebehodnocení daného jedince.

I Teoretická část

1 Sociální sítě

Sociální sítě provázejí člověka již dlouho. Pojem **sociální síť** vznikl dlouho předtím, než samotný internet a současné internetové sociální sítě. Tento termín definoval již Jameson Barsom v roce 1954, jež byl sociologem Manchesterovi školy. Jameson Barsom říká, že „*samotný člověk je centrem sociální sítě, jeho známí jsou větve této sítě a vztahy mezi lidmi jsou vztahy i v sociální síti. Hlubším bádáním nad sociálními sítěmi nás navede na klasifikaci vztahů mezi objekty: jednosměrné, obousměrné, sítě kolegů, spolužáků, atd.*“ (Molnár 2010)

Sociální síť si můžeme také vysvětlit podle definice, která tvrdí, že „*sociální síť (nebo také komunita) je propojená skupina lidí, kteří se navzájem ovlivňují. Tvoří se na základě zájmů, rodinných vazeb nebo z jiných důvodů.*“ (www.socialnisite.cz)

Obrázek 1 Sociální síť (převzato z <http://owebu.blogger.cz/Internet/Socialni-site-1-dil>)

Pro přesnější označení sociálních sítí, které využívají internet, se setkáváme s názvem **internetové sociální sítě**. Pro zjednodušení pojmem „sociální sítě“ myslím právě již zmiňované internetové sociální sítě.

V současnosti je těchto sociálních sítí celá řada a další přibývají. Vznikají i sociální sítě zaměřené pro různé cílové kategorie podle věku, zájmu apod. Dnes mezi nejznámější a nejrozšířenější můžeme označit sociální síť Facebook, dále pak např. Twitter, Myspace, LinkedIn a další. Českým sociálním sítím dříve vévodila v dnešní době již upadající sociální síť - Líbíš se mi a sociální síť s názvem Spolužáci.

1.1 Historie a vývoj internetových sociálních sítí

Jak již bylo zmíněno, sociální sítě tu byly už kdysi dávno, pouze se o nich jako o sociálních sítích nemluvilo. Jaká je, ale historie internetových sociálních sítí? Mnoho lidí se domnívá, že teprve s rozvojem Facebooku vznikly první internetové sociální sítě. Podle www.socialnisite.cz o první sociální síti používající internet můžeme mluvit tedy již od doby, kdy si lidé začínali posílat první emaily na podporu svých sociálních vztahů. První email byl odeslán 2. 10. 1971, tedy v tento čas můžeme datovat nejpůvodnější internetovou sociální síť. První, kdo tuto potenciální sociální síť používali, byli vojáci v síti ARPA NET.

Dalším významným krokem, který přispěl k „objevení“ internetových sociálních sítí, byl chat přes internet. Přesněji šlo o IRC (internet relay chat). Oproti emailu to znamenalo, že nyní byla možná komunikace v reálném čase. Již od roku 1988 vznikají internetové sociální sítě, které se sice s dnešními nemohou rovnat, ale společně s emaily a IRC dali počátek vzniku internetu. Britský vědec Tim Bern Lee roku 1991 publikoval první internetové stránky, což velmi přispělo k podobě internetových sociálních sítí, tak jak je známe dnes.

První sociální síť, která měla mnoho podobného s těmi současnými, byla v roce 1995 internetová sociální síť classmates.com, která do České republiky dorazila pod názvem Spolužáci. Tato síť, dostupná z www.spoluzaci.cz, stále existuje, je však postupně nahrazována sociální sítí Facebook. Tato síť vznikla proto, aby sdružovala třídní kolektivy. Dnes má sociální síť Spolužáci kolem 40 milionů uživatelů hlavně v Kanadě a USA.

1.2 Znaky sociálních sítí

Základním znakem sociálních sítí je **sdružování** svých uživatelů. Kromě sdružování lidí je společným jmenovatelem i **sdílení**, ať už se jedná o sdílení názorů, pocitů, sdílení nejrůznějších informací, her, fotek, videí apod.

V každé sociální síti má uživatel svůj **profil**. Na tomto profilu může uvádět jak své osobní údaje, které mohou být často problematické, tak i své zájmy, názory a další.

S profilem se váže i znak **soukromí**. Týká se toho, kdo všechno si může informace o uživateli prohlížet. V některých sociálních sítích je možné profil úplně uzavřít. Protipólem je nastavení, kdy je profil a zeď přístupný komukoliv, tzn. je veřejný.

Již zmíněná **zeď** je významným společným znakem většiny sociálních sítí. Zeď je vlastně místo, kde si registrovaní uživatelé nechávají vzkazy, informace atd. Na zeď mohou psát hlavně ti, kteří jsou v kontaktech (seznamu) konkrétního uživatele.

Často typické u sociálních sítí je **funkce přátelství**, kdy se uživatel sám rozhoduje, koho přijme do svých kontaktů – „přítel“. Přidání mezi přátele musí být schváleno uživatelem, jehož se to týká. Pokud by návrh zařazení mezi „přátele“ odmítl, nebude do kontaktů uživatele přidán.

Asi nejdůležitějším znakem sociálních sítí je **komunikace**. Komunikace je základním stavebním kamenem. Bez možnosti komunikovat, bychom nemohli mluvit o sociálních sítích. Komunikace buď probíhá mezi odesílatelem a adresátem, nebo může probíhat hromadně s více uživateli, se kterými má odesílatel nějakou vazbu apod. I zde může mít vliv nastavení soukromí.

1.3 Typy sociálních sítí

Sociální síť můžeme rozdělit jednak **podle vazeb**, které vznikají mezi členy a druhou velkou skupinou jsou sociální síť **dle obsahu**. Dalším rozdělením může být, jedná-li se o sociální síť **obecnou nebo specializovanou**.

Podle vazby v sociální síti rozeznáváme hlavně **vazby různorodé**. Člověk zde může být něčí přítel, fanoušek, pracovat v jedné firmě či jen bydlet vedle sebe.

Podle obsahu pak stojí za zmínku sociální síť vznikající **podle zájmu** – např. Sociální síť YouTube, která sdružuje uživatele sdílející videa a hudbu. Na základě společného obsahu můžeme rozlišit i sociální síť na základě **profesní orientace** či **hledání zaměstnání** – viz LinkedIn nebo sociální síť **sdružující hráče určité hry** jako Second Life. Specializovaná sociální síť může být též na základě společného obsahu. Taková to síť může **sdružovat spolužáky, umělce, sportovce**.

Dalším výrazným dělením může být, jedná-li se o sociální síť **otevřenou**, kde se může přidat kdokoliv a sociální síť **uzavřenou**, kde musí člověk mít pozvánku nebo pracovat v konkrétní firmě, aby se mohl stát uživatelem takové sociální sítě. Ovšem i v rámci otevřené sítě mohou existovat menší uzavřené podsítě. Například na Facebooku, kde je pak nutné mít pozvánku. (Volně podle www.socialnisite.cz 2. díl)

1.4 Nejznámější sociální síť

Sociální síť je jedna ze služeb, kterou nám internet nabízí. Lidé se prostřednictvím sociálních sítí na internetu sdružují i přes velkou vzdálenost, což by za jiných podmínek nemohli. V současné době prožívají sociální síť rychlý rozvoj, který je ovlivňován nově vznikajícími

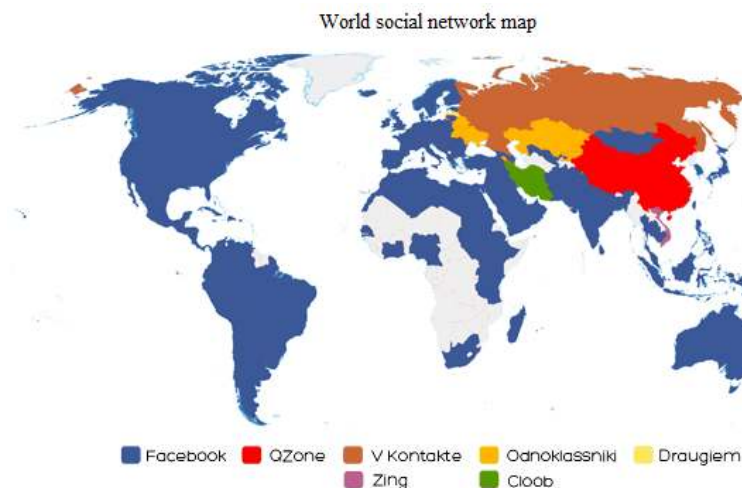
technologemi jako je Web 2.0, blogy (diskusní fóra) a podobně. Mezi nejznámější sociální sítě, které jsou dostupné i lidem v České republice patří například Facebook, Lidé, Spolužáci, Líbím se ti. Jejich rozložení v České republice můžeme vidět na obrázku níže. Méně populární jsou sítě Twitter a My space, Google + a další, které jsou významnější spíše v zahraničí.

Obrázek 2: Oblíbenost sociálních sítí v České republice (www.trends.google.com)²

Velké procento uživatelů těchto sítí svědčí o narůstající oblibě, hlavně mezi mladými lidmi. Mezi odborníky se dnes často mluví o **bezstarostné generaci**, která se zkrátka baví tím, sdělit toho o sobě na internetu co nejvíce.

Celosvětově i v České republice je nejvíce rozšířen Facebook, jak můžeme vidět na obrázku níže. V Rusku je nejpopulárnější sociální síť V Kontakte a v Číně pak QZone.

Obrázek 3: Světová mapa dominantních sociálních sítí v jednotlivých zemích³

² Údaj platný k červnu 2012, podle <http://trends.google.com/websites?q=Facebook.com%2C+lide.cz%2C+spoluzaci.cz%2C+libimseti.cz&geo=CZ&date=all&sort=0>

³ Údaje platné k červnu 2012, podle <http://vincos.it/world-map-of-social-networks/>

1.4.1 Facebook

Podle studie www.saferinternet.cz mezi nejznámější a dnes velmi populární sociální síť patří **Facebook** (www.facebook.com). Ten je celosvětově největší sociální síť a největší sociální síť i v České republice. Původně byl vytvořen pro studenty Harvardské univerzity, kteří díky tomuto přehledu studentů věděli, kdo je kdo, a mohli se navzájem snadno kontaktovat. Tato elektronická ročenka rychle získávala na oblibě a postupně se rozšiřovala. Ještě před pár lety ho nikdo v České republice neznal a dnes počet jeho uživatelů stále stoupá. Facebook umožňuje vytvářet vlastní síť kontaktů a komunikovat s „přáteli“, sdílet s nimi obsah a osobní informace. Je určen pro uživatele od 13 let. Podle volby uživatele je možné informace poskytovat jen okruhu „přátel“, nebo všem, kteří se na Facebook přihlásí.

O Facebooku bude více pojednávat samostatná kapitola, neboť správné porozumění fungování sociální sítě Facebook, je stěžejní pro diplomovou práci, zvláště pak pro empirickou část této práce.

1.4.2 Google+

Google+ (www.plus.google.com) je relativně nová sociální síť, která byla spuštěna veřejnosti 20. 9. 2011. Google+ je rychle se rozvíjející sociální síť. Po 14 dnech od spuštění se na ni přihlásilo již několik milionu uživatelů. V lednu roku 2012 měl již 90 milionů aktivních uživatelů. Google+ se pyšný tím, že umožňuje lepší zabezpečení soukromí a funkci vytváření kruhů přátel než Facebook.

1.4.3 My space

Před nástupem Facebooku byla nejoblíbenější síť na světě **My space** (www.myspace.com). Původně tato síť byla vytvořena pro začínající hudebníky a dnes ji proto i běžní uživatelé často využívají pro sdílení hudby. Sociální síť MySpace vznikla v roce 2003 v USA. Na MySpace najdeme kromě osobních profilů, také profily herců, filmařů, zpěváků a hudebníků z celého světa.

1.4.4 Twitter

Twitter (www.twitter.com) je další sociální síť, která dostala svůj název od slova Tweet – pípat. Je založená na odesílání krátkých textů, odkazů na články, videa, fotografie. Uživatelé si v reálném čase posílají příspěvky maximálně 140 znaků dlouhé. Každý uživatel si vytváří své příjemce a zároveň přijímá sdělení od dalších uživatelů, které si sám vybere. Twitter založil v roce 2006 Jack Dorsey. Firma potvrzuje, že má více než 200 milionů registrovaných účtů.

1.4.5 Spolužáci

Rozšířenou sociální sítí mezi žáky a studenty základních, středních, ale i vysokých škol jsou **Spolužáci** (www.spoluzaci.cz). Cílem je propojit třídní kolektivy, uživatelé si mohou mezi sebou posílat vzkazy, fotografie, studijní materiály, informovat se o změnách a novinkách ve škole apod. Dnes je tato sociální síť nahrazována sítí Facebook.

1.4.6 Lidé

Lidé (www.lide.cz) byla nejoblíbenější česká sociální síť, která se počátkem roku 2009 dostala do stínu Facebooku. Uživatelé vytváří své profily, které jsou veřejně přístupné, vystavují fotografie, videa apod. Důležitým prvkem jsou seznamky a chaty mezi jednotlivými uživateli navzájem.

1.4.7 Líbím se ti

Líbím se ti (www.libimseti.cz) je otevřená internetová seznamka podobně jako řada dalších například **Rande** (www.rande.cz), kdy uživatelé vytvářejí profily, kterými se prezentují. Uvádějí zde opět své osobní a soukromé informace Na základě uvedených zájmů, podle fotografií apod. navazují kontakty a setkávají se v reálném životě.

1.4.8 Ask you

Ask you (www.askyou.cz) je nová česká sociální síť. Svůj provoz začala 29.2.2012. Sociální síť Ask you se chce odlišit od ostatních hlavně tím, že chce sdružovat uživatele, kteří chtějí pomoci potkat lidi s podobnými koníčky pohybující se v blízkém okolí, dát jim vědět o aktuálních akcích, propojit zájemce o účast. Podobnou službu nabízí i Facebook. Peníze chtějí začít vydělávat především prodejem lístků na kulturní či sportovní akce a propagací různých značek. (podle www.lupa.cz)

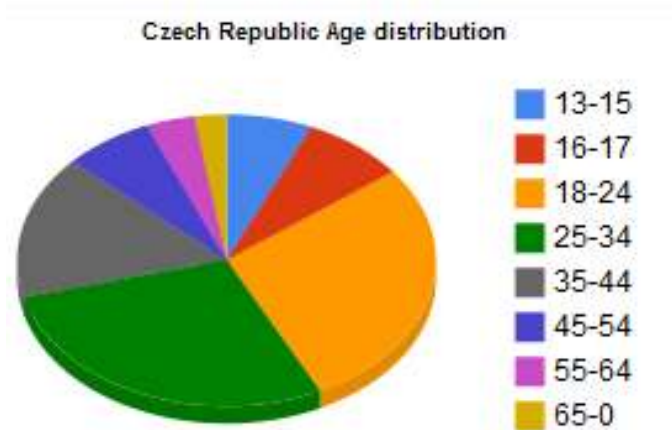
1.4.9 You tube

Jako poslední, mezi mládeží velmi oblíbenou sociální síť, uvedu **You tube** (www.youtube.com). Tato sociální síť je zaměřená na sdílení videí a hudby, což je možné vkládat po zaregistrování se a přihlášení se na sociální síť. Prezentovat svá videa mohou děti od 13 let, což se dá velmi snadno obejít. Youtube se stává poslední dobou prostředkem kyberšikany a zesměšňování dětí navzájem, ale i učitelů, kdy žáci nahrají na svůj mobil cokoli, co pak sdílejí s ostatními na You tube. Nehledě na to, že některá videa nemusejí být pro mladší děti vhodná. Shlédnout video může kdokoliv.

2 Facebook

Podle Kirkpatricka (2011) se Facebook poprvé objevil v roce 2004. Hlavním zakladatelem této sociální sítě je Mark Zuckerberg, který Facebook založil jako tehdejší student Harvardské univerzity.

Dnes již málokdo nezná sociální síť Facebook. Podle www.google.com patří slovo Facebook k nejhledanějším slovům v České republice za rok 2011. O masové rozšíření svědčí i fakt, že pokud toto slovo zadáte do již zmíněného vyhledávače Google, najde vám přibližný počet výsledků na celém internetu 21,810 miliard⁴, což je neuvěřitelné číslo. V současné době Facebook se svými 860 733 820⁵ uživateli, předčí jen počet obyvatel Číny a Indie. V České republice užívá Facebook 3 646 880⁶ uživatelů.

Obrázek 4: Věkové rozložení uživatelů sociální sítě Facebook v ČR (3)

Z grafu můžeme vyčíst údaje, podle kterých nejvíce Facebook v České republice využívá věková kategorie 18-24 a kategorie 25-34. Údaje v grafu však podléhají určitému zkreslení. Graf mapuje uživatele od 13 let, což je nejnižší možná věková hranice, pro založení profilu na Facebooku. Skutečnost a moje praxe s dětmi však vypovídá o něčem jiném. Na sociální síti Facebook je většina již devítiletých až dvanáctiletých uživatelů. K tomu, aby mohli tuto sociální síť používat, musí falšovat svá data narození. Vydávají se tak na internetu za starší. Z tohoto důvodu je zde graf uveden spíše orientačně, aby upozornil i na problém spojený s předčasným užíváním Facebooku. Z toho pak pramenní určitá nevyzrálость a nezkušenost z reálného světa u takto malých dětí, kteří Facebook aktivně používají.

⁴ Údaj ze dne 22. 6. 2012, podle www.google.com

⁵ Údaj platný ze dne 19. 6. 2012, podle www.checkfacebook.com

⁶ Viz. Tamtéž

Podle výsledků studie EU kids online, o které bude ještě řeč, v České republice má 72% dětí ve věku 9 až 16 let profil na některé ze sociálních sítí, kde výrazně dominuje právě Facebook. Toto číslo však neustále stoupá.

2.1 Fungování a principy Facebooku

Rozumět alespoň základním principům fungování této sociální sítě se mi jeví jako důležité pro pochopení celkového kontextu a cíle diplomové práce. Zvláště pak velmi zásadní je znalost fungování Facebooku, která je nezbytná pro empirickou část práce.

2.1.1 Registrace

Každý uživatel, který se chce stát součástí sociální sítě Facebook se musí nejdříve registrovat. Jak již bylo zmíněno, tato služba je dostupná všem od 13 let věku, což bohužel nijak nebrání v tom, aby se k síti přihlásili uživatelé i mladší. K přihlášení jim stačí, pokud upraví svůj rok narození, tak aby vyhovoval požadavkům Facebooku. Facebook nijak dále neověřuje, zda je věk skutečný. Jediné, jak se lze bránit proti uživatelům mladším 13 let je, pokud někdo jejich profil nahlásí na Facebooku s tím, že osoba mající profil nedosáhla ještě 13 let, mají možnost provozovatelé Facebooku tohoto uživatele blokovat, tzn., mohou mu zrušit účet. Na Facebooku je možné vytvořit kromě osobních profilů i stránku pro celebritu, skupinu či společnost.

Ke každé registraci je důležité uvést jméno, příjmení, email, pohlaví, datum a rok narození. K přihlášení se na Facebook je potom vyžadován email a heslo, které si uživatel sám zvolí. Pokud jsou požadované údaje vyplněny, uživatel se může registrovat. Odesláním registrace dává na vědomí, že se seznámil s prohlášením týkající se práv a povinností na Facebooku.

Obrázek 5: Vstupní informace nutné k registraci nového uživatele

2.1.2 Prohlášení o právech a povinnostech

Prohlášení o právech a povinnostech je 11- ti stránková smlouva, která je dostupná hned pod údaji nutnými k registraci. Prohlášení (též licenční smlouva) vychází ze zásad Facebooku a představuje podmínky použití služby, které upravují náš vztah s uživateli a dalšími osobami využívajícími službu Facebook. Používáním služby Facebook vyjadřujete souhlas s tímto Prohlášením, které je čas od času aktualizováno. Poslední aktualizace proběhla 8. 6. 2012.

Prohlášení obsahuje devatenáct ustanovení.⁷ Zmíním se pouze o těch nejvíce zásadních pro tuto práci.

2.1.2.1 Soukromí

Na prvním místě jsou informace týkající se soukromí. Jedná se o informace, které jsou důležité k ochraně osobních údajů. Informace týkající se soukromí jsou více rozepsané na Facebooku v dokumentu Zásady používání dat. V rámci diplomové práce se budu ještě nastavení a zabezpečení soukromí profilu věnovat.

2.1.2.2 Sdílení vašeho obsahu informací

Významným ustanovením v licenční smlouvě je Sdílení vašeho obsahu informací. Jedná se o sdílení fotek, obrázků, informací apod. Téměř nikdo toto prohlášení nečte. Mnoho uživatelů tak nejspíš netuší, že Facebook je vlastníkem veškerého obsahu tj. fotografií, informací, komentářů, videí apod., které uživatel nahraje na svůj profil. Facebook může proto s těmito

⁷ Celé znění Prohlášení dostupné na <http://cs-cz.facebook.com/legal/terms>

obsahy nakládat dle svého uvážení. Vlastníkem Facebook přestává být v situaci, kdy uživatel účet smaže. Nicméně obsahy, které uživatel sdílel s ostatními, dál mezi nimi kolují a Facebook je stále jejich vlastníkem. Pokud dojde k smazání účtu na Facebooku všechny informace o uživateli zůstávají na záložních kopiích. Tyto kopie nejsou přístupné ostatním, avšak jsou ve správě Facebooku. V Kanadě je z tohoto důvodu Facebook dokonce žalován za porušování zákona o shromažďování osobních údajů. Pokud uživatel publikuje, sdílí informace veřejně, mohou se k těmto datům dostat různí lidé včetně osob mimo službu Facebook.

2.1.2.3 Bezpečnost

Bezpečné chování a používání Facebooku je dle slov zakladatelů a provozovatelů jejich největší prioritou. Facebook ve smlouvě předkládá několik těchto nejzákladnějších pravidel, závazků používání.

- Nebudete na Facebooku zveřejňovat neautorizovaná komerční sdělení (například spam⁸).
- Nebudete shromažďovat obsah nebo informace jiných uživatelů, nebo jinak získávat přístup k Facebooku, pomocí automatických nástrojů (jako jsou vyhledávací roboti, prohledávací moduly) bez našeho předchozího svolení.
- Nezapojíte se prostřednictvím Facebooku do nezákonného multi-level marketingu na pyramidovém principu.
- Nebudete nahrávat viry ani jiné škodlivé kódy.
- Nebudete se pokoušet zjistit přihlašovací údaje ani získat přístup k účtu patřícímu někomu jinému.
- Nebudete šikanovat, zastrašovat ani obtěžovat žádného uživatele.
- Nebudete zveřejňovat následující obsah: nenávistné projevy, vyhrožování nebo pornografický; podněcující k násilí; nebo obsahující nahotu či graficky znázorněné nebo bezdůvodné násilí.
- Nevytvoříte ani nebudete používat aplikaci třetí strany zahrnující obsah týkající se alkoholu, seznamování nebo jiný obsah pro dospělé (včetně reklam) bez použití odpovídajících omezení podle věku.

⁸ Spamy jsou e-maily a jiná nevyžádaná sdělení, která nechceme dostávat, a která nás obtěžují

- Při publikování nebo nabídce soutěží, rozdávání propagačních předmětů nebo provozování loterií („propagaci“) na Facebooku budete dodržovat naše Pokyny k propagaci a všechny příslušné zákony.
- Nepoužijete Facebook k činnostem nezákonným, klamavým, škodlivým nebo diskriminačním.
- Nebudete vyvíjet žádnou činnost, která by mohla způsobit ztrátu funkčnosti, přetížení nebo nesprávnou funkci nebo vzhled Facebooku, jako je útok s cílem odepření služby nebo narušení vykreslování stránek nebo jiné funkce Facebooku.
- Nebudete napomáhat k porušování tohoto Prohlášení nebo našich zásad ani je podněcovat.

2.1.2.4 Bezpečnost a registrace účtu

Poslední ustanovení, o kterém se zmíním, se týká bezpečnosti při vytváření uživatelského profilu. Toto ustanovení je dle mého názoru nejvíce porušováno, proto považuji za důležité, aby zde bylo popsáno. Každý uživatel na za povinnost dodržovat tyto zásady.

- Neposkytnete na Facebooku falešné osobní informace ani bez povolení nevytvoříte účet pro nikoho jiného.
- Nebudete vytvářet více než jeden osobní účet.
- Pokud váš účet deaktivujeme, nevytvoříte bez našeho svolení jiný.
- Nepoužijete svůj osobní profil Timeline⁹ ke svému komerčnímu obohacení (například prodeji svých aktualizací stavu inzerentovi).
- Nebudete službu Facebook používat, pokud je vám méně než 13 let.
- Nebudete službu Facebook používat, pokud jste odsouzeným sexuálním delikventem.
- Své kontaktní informace budete udržovat přesné a aktuální.
- Nesdělíte nikomu své heslo (nebo v případě vývojářů svůj tajný klíč), neumožníte nikomu přístup ke svému účtu ani nepodniknete žádné jiné kroky, které by mohly ohrozit bezpečnost vašeho účtu.
- Nepřenesete svůj účet (včetně jakékoli stránky nebo aplikace, kterou spravujete) na jiného uživatele bez našeho předchozího písemného svolení.
- Pokud vyberete pro svůj účet nebo stránku uživatelské jméno nebo jiný identifikátor, vyhrazujeme si právo jej odebrat nebo opakovat vznesení nároku, pokud jej budeme

⁹ Timeline je aktuálně používaný typ profilu, kdy mapuje činnost uživatele na Facebooku v rámci časové osy

považovat za nevhodný (například v případě stížnosti vlastníka ochranné známky na uživatelské jméno, které nemá přímý vztah ke skutečnému jménu uživatele).

Děti o sobě často poskytují nepravdivé informace, vytváří falešné profily, vydávají se za někoho jiného, používají Facebook, aniž by jim bylo 13 let atd. Otázkou zůstává jak na to reagovat? Je to v pořádku? Reagují na to vůbec nějak rodiče a učitelé? Už v těchto počátcích je nesmírně důležitá osvěta a prevence.

V licenční smlouvě je též předznamenáno, jaký postih může vyplývat z porušení tohoto prohlášení. Může se jednat o napomenutí prostřednictvím emailu, zrušení účtu na Facebooku. V určitých situacích hrozí i trestní stíhání.

2.1.3 Vytvoření profilu

Po základním zaregistrování je uživatel vyzván, aby si dotvořil svůj profil. Velkým problémem je, že profil na Facebooku si může vytvořit kdokoli, tudíž vzniká i velké množství falešných. Hned po registraci je novému uživateli doporučeno, aby našli své přátele např. přes email či podle jména apod. Pokud uživatel zadá heslo do emailu, je všem kontaktům v emailové schránce odeslána žádost o přátelství. Poté je vyzván k tomu, aby doplnil informace týkající se vzdělání a zaměstnání. Ve třetím kroku je při vytváření profilu požadováno, aby uživatel nahrál svoji fotografii, či se rovnou vyfotil přes webovou kameru. Ve svém osobním profilu, pak může doplnit informace týkající se města, ze kterého pochází, adresy bydliště, školy či pracoviště, telefonního čísla, emailu, data narození (to může být skryto či viditelné), oblíbené knihy, filmy, hudbu, náboženské přesvědčení, sourozenci apod. V podstatě o sobě uživatel může napsat vše, co uzná za vhodné. Často je součástí profilu i vztah, ve kterém se uživatel nachází tj. svobodný, zadaný, zasnoubený, ve vztahu s ..., apod.

2.1.4 Zed' uživatele

Významnou součástí uživatelského profilu na Facebooku je tzv. zed'. Zed' je místo pro sdílení stavů, příspěvků, fotografií apod. Na zdi se nám objevují informace pouze od lidí, které jsme přijali do „svých přátel“. Pokud já jako uživatel Facebooku něco na zed' napíšu, vidí všichni moji přátelé sdílený příspěvek, pokud nevyberu pouze např. skupinu osob, která může toto sdílení vidět. Na obrázku níže, můžeme vidět, jak taková zed' na profilu může vypadat. Zed'

je vlastně to uprostřed stránky na Facebooku. Na obrázku je zeď autorky této práce a příspěvek jedné kamarádky s fotkou. Rolováním stránky dolů, lze na Facebooku číst i starší příspěvky.

Někteří uživatelé píšou na zeď veškeré činnosti, které dělají – právě jsem vstal, jdu na záchod, snídám, jdu do školy, nuda ve škole apod. Jiní uživatelé využívají zeď k prezentaci svých zážitků, k pochlebení se fotkami svých dětí, zvířátek, vlastními fotografiemi apod. Lidé si často prostřednictvím komunikace na zdi domlouvají společné akce, srazy či společně řeší a rozebírají nějaký problém. Zeď lze v podstatě využít téměř k čemukoliv, co si neodporuje s Prohlášením o právech a povinnostech na Facebooku.

Obrázek 6: Zeď na profilu Facebooku

Pokud by nějaký uživatel psal příspěvky, které by se mi nelíbily, nějak mě obtěžovaly, zesměšňovaly apod., můžu tento příspěvek smazat, ale pouze na své zdi. Efektivnější je buď blokovat uživatele tzn., že tento uživatel mi již nebude moci psát. Dále si ho mohu vymazat ze svých přátel nebo nahlásit tohoto uživatele či jeho příspěvek, nebo dokonce mohu blokovat a nahlásit samotného uživatele. Správa Facebooku může úplně vymazat uživatele, pokud se dopouští nezákonného jednání a je povinná toto chování ohlásit na policii.

2.1.5 Nastavení soukromí

Nastavení soukromí a tudíž zabezpečení je často podceňovanou záležitostí na sociální síti. Hned po založení profilu na Facebooku by se měl uživatel věnovat právě tomuto nastavení. Každý profil obsahuje zpočátku nastavení automatické od tvůrců Facebooku. Cílem tohoto nastavení je, aby byl profil uživatele, co nejvíce veřejný. Je to z komerčních důvodů. Pokud je nastavení veřejné, může kdokoliv prohlížet moje příspěvky, fotky, komentáře, zeď apod. na

Facebooku. Nastavení soukromí vyžaduje určitou znalost Facebooku, proto pro začínajícího uživatele se může jednat o nesnadný úkol. Zajímavé je, že tak důležité nastavení je skryto pod malou šipkou na účtu uživatele vpravo. Šipku je nutné rozkliknout, tam se ukrývá nastavení soukromí.

Obrázek 7: Nastavení soukromí

V nastavení soukromí můžeme volit z variant Veřejný (automatické nastavení), Přátelé (informace, příspěvky, fotky ... uvidí pouze osoby, které máme v seznamu přátel) a Vlastní nastavení, kde si můžeme nastavení zkombinovat a vytvořit podle potřeby. Pokud zvolíme variantu Přátelé, je nutné ještě definovat další detaily. Například, kdo nás může na Facebooku kontaktovat, kdo může vidět obsah našeho profilu atd. Máme na výběr z možností: Všichni, Přátelé přátel, Přátelé a Vlastní nastavení.

Možnost Přátelé přátel vypadá jako příznivá a u dětí též oblíbená. Kdo to vlastně jsou přátelé přátel? Představme si, že je průměrný uživatel, který má ve svém seznamu 150 přátel. Na Facebooku se většinou nejedná o skutečné přátele, ale spíše o kontakty. Každý z těchto 150 přátel má dalších 150 přátel. Znamená to, že k profilu uživatele má přístup cca 22500 uživatelů. Číslo je samozřejmě přehnané, protože s některými uživateli můžeme mít mnoho přátel společných a tudíž by číslo bylo o dost menší. Nicméně zůstává zde fakt, že k profilu a k informacím mají přístup osoby, které vůbec neznáme. Tím, že osobu znají naši přátelé, si nemůžeme být jisti, kdo to je. Znají tuto osobu vůbec naši přátelé, nebo to je někdo cizí?

Při nastavování zabezpečení našeho soukromí platí asi jen rada, obsah našeho profilu **zabezpečit pouze pro přátele a do přátel nepřidávat osoby, které osobně neznám.**

2.1.6 Aplikace

Hojně využívané na Facebooku jsou i nejrůznější aplikace a stále se objevují aplikace nové. Autorem aplikace může být sám uživatel, zpravidla to však bývá nějaká firma. Vývojáři aplikací takto mohou získat přístup k informacím jejich uživatelů. Facebook vyžaduje od autorů aplikací, aby s údaji zacházeli dle smlouvy, ale za její dodržování neručí. Oblíbené

jsou různé aplikace typu: Zjisti, kde budeš v budoucnu bydlet? Zjisti, jak budeš vypadat, až zestárneš? Zjisti, kolik budeš vydělávat peněz?, různé kvízy Atd.

2.1.7 Hry

Podobně jako aplikací je na Facebooku i her. Hry jsou v podstatě určitou formou aplikací. Hry vyžadují připojení k internetu a být uživatelem Facebooku. Hráč má možnost hrát společně se svými přáteli na Facebooku nebo proti počítači. Jednou z nejvíce oblíbených her na Facebooku je **FarmVille**. Hra v dobách své největší slávy v roce 2010 měla přes 80 milionů hráčů. Ve FarmVille se stane uživatel virtuálním zemědělcem. Musí obdělávat svoje políčka, zasévat a sklízet mnoho nejrůznějších plodin a stromů. Svoji farmu může obohatit i o mnoho zvířat. Farmu může neustále vylepšovat, stavět ohrady, různé stavby, studny, koryta, povozy a mnoho dalších. Nakupovat může za peníze, které získává za prodej sklizně, zvířat atd. nebo za FarmVille body, které dostává za dobu strávenou hraním hry. Pokud si chce něco koupit a nemá dostatek FarmVille bodů, může si je jednoduše koupit za skutečné peníze. Nebezpečí hraní takových her je jednak dlouhá doba hraní na úkor jiných povinností a pak možnost utratit ve hře mnoho peněz.

Podle www.socialnihry.cz dvanáctiletý chlapec z Velké Británie utratil ve hře FarmVille 913 liber, což je v přepočtu více jak 26 000 Kč. I když je částka dosti vysoká, nebyl by to až takový problém. Hoch však využil nejen svých peněz, ale utratil i peníze své matky. Platil její kartou, kterou si tajně půjčoval.

Sama jsem tuto hru nějakou dobu hrála a mohu jen potvrdit, že hráči jsou velmi rychle vtaženi do děje hry a jsou ochotni trávit veškerý volný čas hraním. Her jako FarmVille je celá řada, která se stále rozšiřuje.

2.1.8 Skupiny

Na Facebooku mohou uživatelé zakládat různé skupiny, jejichž cílem je sdružování lidí. Zakládání skupin je oblíbenou činností zvláště mladších uživatelů. Skupiny mohou být různého zaměření např.: Máme rádi léto, Rádi spíme, či skupina sdružující spolužáky v jedné třídě nebo kolegy na pracovišti. Stejně jako jsou skupiny, které mají něco rády, jsou i skupiny opačné. Stop fuseklím v sandálech, Nemáme rádi lež apod. Zakladatel skupiny získává přístup ke kontaktům všech členů. Skupinu je možné smazat, až když v ní není žádný člen. Zde by nás hned mělo napadnout, jak může být taková skupiny zneužita. Velkým rizikem je

právě zneužití kontaktů či osobních informací na profilu uživatele. Hrozbou pak může být, pokud někdo vytvoří skupinu s názvem: Nesnášíme... (a nějaké jméno), v této skupině pak pomlouvají dotyčného člověka, zveřejňují jeho fotky, které napadají a zesměšňují apod. Toto chování můžeme nazvat Kyberšikanou.

2.2 Komunikace na Facebooku

Zásadní funkcí na Facebooku je jednoznačně možnost komunikace. Lidé zde mohou komunikovat různými způsoby. Základní formy komunikace na FB je již zmíněná zeď, zasílání zpráv a chat.

2.2.1 Zprávy

Zasílat zprávy prostřednictvím Facebooku může kdokoliv komukoliv, kdo je zaregistrovaný. Poslat zprávu je tedy možné i tomu, kdo není v našem seznamu přátel a naopak můžeme obdržet zprávu od někoho, koho vůbec neznáme. Tyto zprávy může číst pouze vlastník účtu Facebooku, nikdo jiný k nim nemá přístup. Zprávy není možné vymazat. Pokud by se někdo dostal do profilu uživatele, může hrozit i únik informací.

2.2.2 Chatování

Chatování se liší oproti zasílání zpráv v několika věcech. Chatovat můžu pouze s osobou, kterou mám v seznamu přátel. Komunikace zde probíhá v jednom čase. Podle největší internetové encyklopedie Wikipedie chat je krátká komunikace nebo rozhovor dvou nebo více lidí prostřednictvím komunikační sítě. Uskutečňuje se vždy v reálném čase. V užším smyslu se při chatu komunikuje formou psaného textu.

2.2.3 Příspěvky na zdi

Největší možností komunikace na Facebooku zprostředkovává zeď. Jak již bylo zmíněno, lidé na zeď píšou nejčastěji, to co právě dělají, o svých pocitech, náladách, o zájmech a trávení volného času, o škole, zjišťují informace o druhých, reagují na nějaký odkaz, komunikují prostřednictvím fotek, videí, vtipných obrázků apod.

2.2.3.1 Psaní komentářů

Velmi oblíbené na Facebooku je psaní komentářů a dávání like¹⁰ neboli označení: To se mi líbí. Psát komentáře, či označit, že se mi něco líbí, můžou uživatelé u čehokoliv (fotek, stavů, videí, komentářů, atd.).

Obrázek 8: Psaní komentářů a označování To se mi líbí

Na obrázku vidíme uživatele, který napsal svůj příspěvek: Tak jsme první no a cooo:-)). Dva uživatelé mu tento jeho stav okomentovali a dvěma uživatelům se toto líbí. Červeně jsou v obrázku doplněny vysvětlivky.

Závěrem této kapitoly bych chtěla podotknout, že zde zdaleka nebyly představeny všechny funkce Facebooku. Facebook je živý a stále se rychle vyvíjející organismus a proto, co platí a funguje na Facebooku dnes, může být zítra úplně jinak.

¹⁰ Like označuje, že něco někomu líbí.

3 Riziková chování na sociální síti

Rizikovým chováním můžeme označit všechny formy chování, které porušují sociální, morální a právní normy, které jsou stanovena společností a svými negativními důsledky ohrožují nejen daného jedince, ale i společnost. „*Jedná se o variabilní škálu jevů, které vnímáme jako nechtěné, nežádoucí nebo až nepříjemné.*“ (Fisher, Škoda 2009, s.13) S rozšířením ICT¹¹ (informačních komunikačních technologií), hlavně pak sociálních sítí se objevují nová riziková chování např. zveřejňování osobních údajů, anonymita na internetu, kyberšikana a mnoho dalších.

Sociální sítě představují v dnešní době významný zdroj komunikace a zábavy. Mají však rizika, která pokud nezkušený uživatel podcení, může se dostat do nepříjemných situací. Dokonce může být ohrožen i jeho život. Většina hrozeb sociálních sítí, je spojena už se samotným používáním internetu. Bez internetu by internetové sociální sítě nemohly sdružovat tolik lidí po celém světě a jen těžko by mohly vůbec fungovat.

3.1 Prostředí bez zábran

Nejdříve se zaměříme obecně na prostředí internetu. Šmahel (2003) ve své publikaci uvádí několik tzv. „vlastností“ internetu, které jsou pro děti právě tak přitažlivé, jako ohrožující. Jednou z nich je **prostředí bez zábran**. Jedná se o to, že internet je charakterizován jako prostředí bez zábran, kde je člověk zcela anonymní a tím pádem otevřenější. Na internetu je velmi často redukována úzkost a pocit fyzického bezpečí, tím, že se mladý člověk domnívá, že je za počítačem vlastně schovaný a nikdo nemůže zjistit jeho totožnost. Což je samozřejmě velký omyl. Zvláštním specifíkem je možnost kdykoliv kontakt online nebo připojení ukončit. Z prostředí bez zábran plynou pak situace, které mohou dítě, žáka ohrožovat viz níže.

3.2 Anonymita

S prostředím bez zábran je spojená i **anonymita** virtuálního prostředí. Anonymita je pro většinu uživatelů internetu i sociálních sítí oblíbenou vlastností. Dítě i dospívající si však neuvědomuje, že počítačovými odborníky, a nejen jimi, je poměrně snadno potenciální anonymita odhalitelná. Relativní anonymita může mít svá pozitiva, ale i velká rizika, která cíhají hlavně v komunikaci přes internet a sociálních sítích, o kterých bude ještě řeč.

¹¹ ICT – z anglického Information and Communication Technologies – informační a komunikační technologie

3.3 Prostředí lži a přetvářky

Šmahel (2003) se zmiňuje o internetu a sociálních sítích jako o **prostředí lži a přetvářky** na internetu hodně propojené s právě již zmíněnou anonymitou. Velmi oblíbené u mladší populace je, že se vydávají za někoho jiného. Mladí více experimentují s identitou, více lžou, k tomu jim nejvíce napomáhají chaty a sociální sítě. Nejčastěji dívky vypovídají o tom, že se v prostředí internetu setkávají se sexuálními nárážkami. Patnáctiletá dívka uvedla názor, že mnoho kluků by se holky ve skutečnosti nezeptalo na to, jestli s nimi stráví noc, či stráví noc za peníze. Nikdo už se nediví, že někdo na chatu požádá cizí slečnu o sex. V reálné společnosti by byl takovýto návrh brán jako nepřijatelný. K tomu mě napadá, že internet vlastně i posunuje to, co vnímáme za „normální“ a možná i morální. Většina mladých lidí si velice dobře uvědomuje, že ve virtuálním prostředí je snadné lhát, vymýšlet si a měnit identitu.

3.4 Seznámení na sociální síti, internetu

Velmi nepředvídatelné a ohrožující se jeví, pokud se uživatelé, kteří se seznámili na internetu, nebo na sociálních sítích chtějí osobně setkat. Z mé zkušenosti s prací se třídními kolektivy vyplývá, že děti si často neuvědomují, jaké nebezpečí by jim v takovém případě mohlo hrozit. Jsou případy, kdy takové setkání skončilo ublížením na zdraví či dokonce smrtí. Je důležité nepanikařit, pokud se jako rodiče či učitelé domníváme, že se toto může stát „našemu“ dítěti. Lidé se poměrně často seznamují prostřednictvím internetu a ve většině případů toto setkání dopadne dobře. Nesmíme proto zapomenout v rámci prevence dětem zdůraznit, jak se v takovém případě, pokud se chtějí s někým setkat, zachovat. V každém případě by o takovém setkání měl vědět někdo dospělý, ať už rodič, příbuzný, známý či učitel. Měl by vědět, kam dítě jde, s kým jde a kdy se vrátí. Dítě by na takovou schůzku rozhodně nemělo chodit samo. Je vhodné se sejít jako skupina lidí na nějakém veřejném místě. Rozhodně nechodit na místa, kde se za člověkem mohou zavřít dveře, tzn. do bytu, do domu, do auta a apod. Zkrátka nechodit na místa, ze kterých není uniku!

3.5 Zobrazování nevhodného obsahu

Dalším rizikem je bezplatné zveřejnění téměř jakéhokoliv obsahu na internetu, ať se jedná o video, fotky, text nebo hudbu. Kromě toho mají sociální sítě poměrně malá opatření proti

zobrazování nevhodného obsahu pro děti a mládež, takže i v tomto prostředí se mohou žáci setkat s pornografií a se zobrazením násilí.

3.6 Agresivita a násilí

Dalším velkým nebezpečím dle Šmahela (2003) je **násilí a agresivita na internetu**. Agresivní chování se nachází ve společnosti a tudíž i na sociálních sítích a na internetu. Můžeme se setkat s verbální agresivitou na diskusních fórech a chatech, kde se objevil nový fenomén užívající anglického označení „**flame wars**“, což znamená, že lidé spolu diskutují takovým „ohnivým“ způsobem, při kterém dochází ke slovnímu napadání, kterého by uživatel nebyl v reálném životě patrně schopen. Termín „**flaming**“ označuje nepřátelské chování uživatelů, které je spojeno s prostředím sociálních sítí.

3.7 Poskytnutí osobních údajů

S anonymitou je pak spojeno další velké riziko a to, pokud se s někým seznámíme v prostředí internetu či sociální sítě. Jak jsem již říkala, žáci se často vydávají za někoho jiného, málokdy si však uvědomí, že se za někoho jiného může vydávat i člověk na druhém konci. Velkým rizikem je pak, pokud se nechají přesvědčit k zaslání osobních údajů nebo třeba fotografie ve spodním prádle či dokonce bez oblečení. Podle organizace Safer Internet jsou **osobní údaje** všechny informace, na jejichž základě je možné osobu identifikovat. Jedná se především o jméno, adresu, ale i věk, rodinný stav, povolání nebo číslo kreditní karty. Portál E-Bezpečí udává, *„že až čtvrtina českých dětí přiznává, že i přes riziko spojené s užíváním internetu, ráda elektronicky komunikuje a neváhá poskytnout své intimní údaje“*. (www.e-bezpeci.cz) Takové to chování by již mělo být pro žáky znamením, že něco není v pořádku. Doporučuje se ukončit konverzaci, nahlásit uživatele, uchovat důkazy a sdělit vše nejlépe rodičům. Rizikové chování stoupá, pokud žák v této konverzaci i nadále pokračuje.

Již ve své bakalářské práci (Knapová 2010) jsem se zmiňovala o **zveřejňování osobních údajů**. To je samozřejmě chráněné Zákonem o ochraně osobních údajů. Jenže k čemu taková zákonná ustanovení, když uživatelé tyto informace vystavují a zveřejňují zcela dobrovolně? Za nejvíc nebezpečné já osobně považuji zveřejnění adresy bydliště a školy a uveřejnění telefonního čísla. Pokud jsou tyto informace doplněné ještě fotografií a celým jménem, je velmi jednoduché takového uživatele sociálních sítí vystopovat, ublížit mu, či vykrást byt, ve kterém bydlí. Pokud takový člověk dále informuje ostatní na sociální sítí o tom, že například

na víkend odjíždí s rodinou na chalupu, nezbyvá už nic jiného, než zlodějům popřát „klidný lup“.

Jako rizikové vnímám i zveřejnění telefonního čísla. Důvodem, který mne k tomu vede je, jak lehce může být toto číslo zneužito. Číslo se může kdekoliv objevit napsané třeba někde na zdi s nějakým nevhodným popiskem. Možnost jak číslo zneužít je i zaslání obtěžující textové zprávy na toto číslo nebo se dokonce vydávat za majitele tohoto čísla. Z internetu je možné zasílat zprávy na mobilní telefon, jaké číslo člověk do políčka odesílatele napíše, takové se objeví příjemci textové zprávy.

Obecně si myslím, že i ústní šíření údajů o mé osobě může být v určitých situacích rizikové.

Tyto informace v dnešní době využívají i personalisté, pokud se někdo hlásí o práci. Fotky z večírků a nevhodné komentáře se proto nemusejí jevit jako žádoucí. Navíc **paměť internetu je nekonečná**. *„Kdo si myslí, že to, co o sobě jednou zveřejnil na internetu, může snadno smazat, mýlí se. I to, co bylo kdysi na dávno zaniklých internetových stránkách, je možné vyhledat. Například díky organizaci Internet Archive, která už od roku 1996 archivuje veškerý obsah Internetu. Na webové stránce www.archive.org se tak může každý díky „Wayback-Machine“ vydat na cestu časem a pročíst si různé staré verze webových stránek, samozřejmě včetně všech údajů, které tam byly uvedeny.“*(Fileccia 2010, s.5)

3.8 Phishing

S poskytováním osobních údajů souvisí i tzv. **Phishing**¹². Phishing podobně jako **pharming** slouží k získávání citlivých dat od uživatelů. U phishingu jsou zasílány e-maily, které vypadají jako oficiální dopisy různých bank nebo institucí a to s žádostí k uživateli, aby mu poslal údaje týkající se jeho osoby. Pharming je další typ útoku, který má za cíl získat od lidí osobní údaje. Provádí to způsobem, že uživateli nastrčí falešnou stránku a netušící člověk vepíše osobní údaje, hesla, PIN, mobilní čísla apod.

3.9 Kyberšikana

V současné době se ve stále větší míře na internetu objevuje i tzv. **kyberšikana**. Tento problém byl již nastíněn v bakalářské práci (Knapová 2010). Kyberšikanu v současné době považuji za tak zásadní, že ji chci věnovat více prostoru, než ostatním, ač neméně závažným, rizikům sociálních sítí a internetu.

¹² v překladu z anglického slova znamená rybaření, chytání ryb

Kyberšikana (též kybernetická šikana, počítačová šikana či cyberbullying) je fenomén posledních let, který se velkou rychlostí rozrůstá. Stává se **problémem žáků i učitelů**. Nově se kyberšikaně začíná věnovat čím dál víc autorů. Dnes jsou již k dostání publikace zabývající se přímo kyberšikanou.¹³

Podle internetových zdrojů www.e-bezpeci.cz, www.saferinternet.cz je kyberšikana **ubližování, ztrapňování, znemožňování, ohrožování a zastrahování** druhé osoby pomocí internetu, mobilních telefonů a dalších ICT (informačních komunikačních technologií). Kyberšikana je **celosvětovým problémem** a řada zemí kvůli tomu přijímá nové bezpečnostní opatření a nové zákony. Počítačová šikana se projevuje, mimo již výše uvedeného, pořizováním zvukových, fotografických či audiovizuálních záznamů, jejich upravováním a následném zveřejňováním hlavně na internetu. Cílem je poškodit, zesměšnit, urazit atd. Mezi **projevy kyberšikany** se také řadí tvorba internetových stránek s cílem poškodit danou osobu. Kybernetickou šikanou se rozumí i zneužívání účtu dané osoby (email, diskusní profil, účet na sociální síti, přezdívka apod.). Vydírání pomocí mobilního telefonu a hlavně pak internetu, obtěžující emaily, sms či volání, můžeme také považovat za cyberbullying.

„Kyberšikana a tradiční šikana mají jednu věc společnou, jejich cílem je někomu ublížit nebo ubližovat, ať fyzicky či psychicky. Kyberšikana může být spojena s tradiční šikanou (např. nahrávání fyzického týrání spolužáka). Moderní technologie (internet, mobilní telefony) nám umožňují pohybovat se ve virtuálním světě, který se liší od reálného světa. Tak, jako se liší virtuální svět od světa reálného, liší se kyberšikana od tradiční šikany. Ve virtuálním světě mohou být lidé anonymní, mohou vzájemně komunikovat, i když nejsou fyzicky přítomní, pokud v kontaktu s někým být nechtějí, mohou komunikaci snadno ukončit.“
(www.saferinternet.cz)

Problémem je, že se často šíří mezi těmi, kteří neumějí rozeznat vtíp od reality. Kyberšikanu bývá těžké odhalit z důvodu již zmíněné anonymity, může se vyskytnout kdekoliv a kdykoliv. Oběť nejeví žádné zjevné důkazy tak jako u klasické šikany (poškozené věci, znaky fyzického násilí, ztracení věcí apod.). Oběť je tudíž mnohem hůře odhalitelná, avšak je vystopovatelná. Kyberšikana je spojená spíše s psychickým týráním.

¹³ Kyberšikaně se nově věnuje např., Kolář ve své nové knize Nová cesta k léčbě šikany, která vyšla v roce 2011. Za velmi zdařilou a přínosnou publikaci považuji knihu autorky Vanessa Rogers s názvem Kyberšikana, která obsahuje mimo jiné i pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty. K této knize napsal kapitolu o české kyberšikaně PhDr. David Čáp.

Oběti kyberšikany jsou často uzavřené do sebe, nekomunikující s okolím, ani s rodiči. Důvodem může být stud, ale i například fakt, že rodiče nerozumí počítačům, nebo dítě nemusí rozpoznat, že se jedná o formu šikanování.

Šíření kyberšikany může být velmi rychlé. Často stačí, že agresor nahraný záznam vloží na internet a přeposíláním se vytváří velké „publikum“, které zvyšuje intenzitu útoku, která může mít na oběť až zničující dopad. Aby bylo jasné, jak je situace kyberšikany vážná, uvádím **několik případů ze života**, kdy kyberšikana život vzala. (podle www.saferinternet.cz)

Případ č.1. „*Pět spolužáků podrobilo Annu (14let, Polsko) před celou třídou sexuální šikaně. Strhali z ní šaty a předstírali, že ji znásilňují. Celou scénu nahráli na mobil a vyhrožovali dívce, že nahrávku zveřejní na internetu. To také později udělali, video umístili na stránku You tube. Pro Annu to měla být pomsta za to, že s jedním z chlapců nechtěla chodit.*“ Anna **spáchala sebevraždu.**

Případ č.2. „*Patrik (13 let, USA) byl obětí fyzické šikany. Aby se mohl bránit, začal se učit kickbox. Útočníkům se postavil, ale prohrál. Za jeho „drzost“ se mu chtěli pomstít. Využili k tomu spolužačku, která pak na internetu předstírala, že má o Patricka zájem. Jejím úkolem bylo získat o Patrikovi co nejvíce osobních informací. Ty poté zveřejnila na školním webu a označila Patrika za gaye. Na chatu si z něj dělali legraci i další spolužáci. Dokonce vytvořili www stránku, na níž vyhlásili soutěž o jeho co nejvíce zesměšňující fotografii. Stránka měla velký „úspěch“, postupně na ni začali přispívat žáci celé školy.*“ **Patrik se oběsil.**

Případ č. 3. „*Megan (13 let, USA) měla komplexy ze svého vzhledu. Na stránkách My space se seznámila s 16letým chlapcem. Několik týdnů spolu prožívali virtuální lásku, aniž by se někdy osobně setkali. Pak jí Josh začal psát zprávy plné nenávisti, jak je odporná a jak by byl svět bez ní lepší.*“ **Megan se oběsila.** Z vyšetření policie vyplynulo, že za chlapce se vydávala 50letá matka její bývalé kamarádky ze školy. Chtěla se tak Megan pomstít, že už s její dcerou nekomunikuje.

(podle www.saferinternet.cz, a Policie ČR - Kyberšikana)

Tyto otřesné případy signalizují, že by se kyberšikana neměla brát na lehkou váhu a **již děti na základních školách by měly být seznámeny s tím, co je kyberšikana**, jak se pozná a jak se před ní chránit a kam se v případě nouze obrátit. Každý rodič, učitel či vychovatel by měl být schopen si s dítětem o tom pohovořit. Zejména bychom měli dětem zdůraznit, aby respektovaly ostatní uživatele, aby si dobře rozmyslely, co a komu posílají, aby velmi opatrně

nakládaly se svým heslem, aby nesdělovaly své osobní údaje a neposílaly či nezveřejňovaly své fotky bez zralého uvážení, či schválení rodičem. Děti by se neměly bát mluvit s někým dospělým, pokud se jim bude dít něco špatného nebo je něco trápit. Myslím si, že základem je nejen prevence a informovanost o kyberšikaně, ale i žádoucí vztahy se spolužáky, rodiči, učiteli, vychovateli a vhodné trávení volného času. Ze své zkušenosti a praxe mohu konstatovat, že se již na školách objevují cíleně zaměřené primárně preventivní programy cílené na předcházení kyberšikaně a podporující bezpečné chování žáků na internetu.

Kyberšikanou nejsou postiženi jen děti, ale též i učitelé. Časté jsou případy, kdy **žáci natáčejí učitele na mobil** o hodině a video pak prezentují na internetu. Jsou případy, kdy se žáci například vrhli na třídní učitelku, snažili se jí svléknout kalhoty a to vše natáčeli na mobilní telefon a vyvěsili na internet na sociální síť You tube.

Tím, že je nutné se kyberšikanou zabývat, svědčí i výsledky výzkumu E-Bezpečí, podle něhož až 50% českých dětí, se již v nějaké formě setkalo s kyberšikanou. Z výzkumu vyplynulo, že velkým dílem se na kyberšikaně podílejí uživatelé prostřednictvím sociálních sítí. (Podle Čáp in Rogers 2011)

3.10 Kyberkriminalita

Šmahel (2003) se zmiňuje i o tzv. kyberkriminalitě. **Kyberkriminalita** je pojem k označení trestné činnosti spáchané v kyberprostoru, nebo k trestné činnosti, k níž dojde za použití počítače, sociálních sítí apod. Je to úplně nový druh kriminality, který se rozšířil s rozvojem internetu a rozvojem sociálních sítí nabral novou dimenzi. Za přispění anonymity, která kyberkriminalitě nahrává, se s ní můžeme setkat ve všech oblastech internetového života. S kyberkriminalitou souvisí i velmi oblíbené mezi mládeží softwarové piráctví. Jedná se hlavně o nelegálně stahovanou hudbu, filmy a počítačové programy, ale i například o krádeže identity.

3.11 Kybergrooming

Policie ČR varuje před nebezpečím tzv. kybergroomingu. **Kybergrooming** označuje jednání osoby, která se snaží zmanipulovat vyhlédnutou oběť, nejčastěji pomocí chatu, SMS zpráv, ICQ, Skypu a sociálních sítí a donutit ji k osobní schůzce. Výsledkem schůzky může být sexuální zneužití oběti, fyzické mučení, nucení k terorismu apod.

Za zmínku stojí snad nejznámější kybergroomer, jak se pachatelům kybergroomingu říká, v České republice, vrátný Pavel Hovorka. Hovorka si prostřednictvím internetu a chatu vytipovával chlapce ze sociálně slabšího prostředí.

„Vrátný Pavel Hovorka přes služební internet vyhledával mladistvé chlapce ze sociálně slabšího prostředí, zjišťoval jejich zájmy a sliboval jim peníze nebo splnění jejich přání za to požadoval jejich nahé fotografie. Pomocí fotografií a prozrazením jejich sexuálního zaměření pak chlapce vydíral a nutil k orálnímu či análnímu sexu. Svou první obět získal tak, že jí v červenci roku 2005 namluvil, že vyhrála soutěž „Dítě VIP“. Odměnou byl pobyt v Praze v jeho vrátnici, kde chlapce původem z dětského domova znásilnil. Hovorka využíval k seznamování internetové servery, nejdříve chatoval, pak telefonoval, následovalo pozvání oběti k němu do práce. Soud uznal Hovorku vinným celkem ze sedmi případů pohlavního zneužívání, třinácti případů vydírání. Navíc také ohrožování výchovy mládeže a ze svádění k pohlavnímu styku. Hovorka byl odsouzen na 8 let vězení.“ (převzato z www.e-bezpecni.cz)

Riziko kybergroomingu by proto nemělo být bráno na lehkou váhu. Zde se dostáváme k tomu, jak důležitá je v tomto případě prevence v rodině, ve škole a celková osvěta společnosti.

3.12 Sexting

Sexting je poměrně nový druh rizikového chování, který přichází s masovým rozšířením mobilních telefonů, internetu a sociálních sítí. Podle www.bezpecne-online.cz je sexting složen ze slov Sex a Texting. Posílání sms se v angličtině říká texting; sexting je tedy nové slovo, které vystihuje nový trend: posílání erotického obsahu prostřednictvím mobilů.

První případy sextingu byly zdokumentovány už v roce 2005. Jedná se hlavně o nahrávání videí a pořizování fotografií na mobil či jiné zařízení se sexuální tematikou. Takový to sexuální obsah může být nejdříve šířen mezi partnery, milenci, kamarády. Tyto záznamy (fotografie, video) jsou pak často zveřejněny na internetu a sociálních sítích - zejména dojde-li k ukončení vztahu mezi mladistvými. Takovýto sexuální obsah může být i předmětem vydírání. Co se jednou dostane na síť, to se velmi rychle šíří a nelze takový to materiál nelze spolehlivě smazat. Fotky nebo videa, která se jednou objevila někomu v mobilním telefonu nebo na internetu, se mohou znovu vynořit i po létech a napáchat závažné škody například v kariéře nebo v soukromých vztazích. V České republice bylo již mnoho případů sextingu.

Často je sexting klasifikován jako trestný čin šíření dětské pornografie či ohrožování mravní výchovy mládeže. Pro ilustraci tohoto poměrně málo známého fenoménu uvedu případ sextingu. Odstrašující případ z poslední doby je známý například z USA.

„ Případ Jessicy Logan (18), která spáchala sebevraždu poté, co její bývalý přítel zveřejnil Jessičiny intimní fotografie, které mu poslala v době, když spolu ještě chodili. Od té doby byla Jessica vystavena neustálému posměchu ze strany spolužáků. Jessica vystoupila i v televizi a požádala spolužáky, aby ji nechali na pokoji. Útoky však nepřestaly, Jessica tlak nevydržela a spáchala sebevraždu.“(www.e-bezepeci.cz)

Z toho případu je zřejmé, jaké místo v sextingu zastává prevence. S dětmi i dospívajícími by se o takovém to riziku mělo diskutovat. Učitelé a rodiče by měli o takovém to nebezpečí vědět, aby mu mohli předcházet. Zásilat někomu, nebo zveřejňovat, ať už dobrovolně či nikoliv, materiál se sexuální tematikou, může mít až nedožité důsledky.

3.13 Závislost

Závislost na internetu byla již řešena a podrobně rozebírána v rámci mé bakalářské práce (Knapová 2010). Závislost na internetu jde v podstatě ruku v ruce se závislostí na sociálních sítích. Dovolím si zde proto připomenout nejdůležitější zjištění týkající se závislosti na internetu. Hlavním problémem se jeví přílišné trávení volného času na internetu a na sociálních sítích. Za nadměrný čas se považuje velmi široké rozpětí a to od 5 hodin až po 25 hodin týdně. **Závislost** na internetu je podmíněna určitými předpoklady, a pokud nemá uživatel psychopatologické sklony k tomuto jednání, je pravděpodobné, že závislost na internetu nevznikne. Patologické používání internetu se projevuje závislostí na konkrétních službách, jež síť poskytuje. Může se jednat o závislost na chatové komunikaci, na on-line burzách, on-line způsobu nakupování, on-line počítačových hrách či pornografii. (Šmahel, 2003)

Griffiths (1998) **vymezuje počítačovou závislost** přítomností následujícími symptomy: **Důležitost předmětů**, na kterých je člověk závislý. „Brouzdání“ po internetu se stává nejdůležitějším v životě člověka. Pokud se závislý své činnosti nevěnuje, přemýšlí, kdy se jí bude moci věnovat příště. Závislost si podmaňuje myšlení, pocity i chování. Dochází ke **změnám nálady**. Pokud dotyčný nevykonává činnost, na níž se stal závislým, mění se jeho

nálada. Stává se podrážděným, nervózním, nemůže se řádně soustředit apod. Zvyšuje se **tolerance** na určitou dávku či vykonanou činnost. Například člověk musí hrát hry čím dál více, aby z toho měl dobrý pocit a aby hraní uspokojilo jeho touhu, potřebu. Griffiths (1998) mluví i o **abstinenčním syndromu**, který se projevuje po přerušení užívání, v tomto případě po přerušení činnosti spojené s počítačem, na níž jsme zvyklí. Po přerušení činnosti se dostávají nepříjemné fyzické a psychické pocity. Mezi závislostí a okolním světem **dochází ke konfliktům**. Jedná se hlavně o konflikt s rodinou, s prací, školou, zájmy apod. Typické pro závislostní chování, které autor uvádí, jsou **recidivy**. Což jsou návraty k opětovnému stavu dřívějších činností, na níž jsme závislí. Do dříve zažívaného stavu se dostaneme rychleji než při prvním kontaktu.

Podle Šmahela (2003) můžeme **závislost na internetu** a tudíž i **na sociálních sítích** rozdělit na několik druhů.

- **Pasivní závislost**, což může být sledování např. videí na internetu apod.
- **Aktivní závislostí** Šmahel rozumí hraní počítačových her, nebo závislost na internetu jako takovou, která by sem také patřila.
- **Psychickou závislostí** se rozumí neodolatelná touha být zase on-line, neustále myšlení na to až se bude moci dotýčný/á připojit k internetu, nebo si zahrát počítačovou hru.
- **Fyzická závislost** je na rozdíl od návykových látek nechemická a projevuje fyzickými příznaky po vysazení látky a v tomto případě se jedná o přerušení činnosti hraní počítačových her, nebo odpojení se od internetu. Nebýt online. Mezi fyzickými příznaky v důsledku hraní počítačových her a internetu můžeme zařadit bolest hlavy a sníženou schopnost normálně fungovat v každodenním životě.

Turkle (1997) „závislého na internetu popsala jako „*mladého muže- teenagera, který má malé nebo žádné sociální zkušenosti a nízké sebevědomí.*“ (Turkleová in Šmahel 2003, s.143) Osobně se domnívám, že i ženy mohou být ohroženy závislostí.

Grohol (1998) dále upozorňuje, „že původní **výzkumy závislosti na internetu** začaly jako výzkumy, které nemohou říct nic o kauzálních vztazích, nemohou vyvozovat závěry o tom, zda je internet skutečně příčinou určitého chování. Proto jsou závěry těchto studií čistě spekulativní a subjektivní. Vážným nedostatkem dosavadních výzkumů závislosti na internetu je skutečnost, že nezjišťují, zda závislosti na internetu předcházely nějaké jiné duševní nemoci, zdravotní, vztahové nebo jiné problémy. Nebere se dostatečně v potaz, zda je dotyčný

studentem, zda internet potřebuje k práci, zda jeho život zužují aktuální starosti, které způsobují, že tráví více času online. (Grohol, 1998)

Psychologové, kteří se zabývají vlivem internetu, varují před jeho návykovostí. Lidé, kteří používají nepřímou komunikaci – tedy např. pomocí sociálních sítí na internetu, mohou v reálném světě cítit nejistotu, mít problémy v osobních vztazích a celkově mít problém v mezilidské komunikaci. (Handl 2009).

Otevřenou otázkou stále zůstává, jak eliminovat efektivně výše zmíněná rizika a čím to je, že se děti těmto rizikům vystavují? Co všechno může ovlivnit rizikové chování dětí na sociálních sítích a internetu? Je to rodinné prostředí, dobré vztahy v rodině, prevence, osvěta, školní prospěch, atmosféra ve společnosti nebo to jak jsou žáci celkově v životě spokojeni?

4 Přínos sociálních sítí

Poukazovat a psát pouze o hrozbách a rizicích by nebylo správné. Všechno má i svoji pozitivní a kladnou stránku i sociální sítě mají bezesporu své výhody a přínosy. Některé výhody používání internetu lze aplikovat i na výhody sociálních sítí.

Zde bych proto ráda shrnula a poukázala na **výhody sociálních sítí** a jejich pozitivní stránky. Kvůli téměř neomezenému množství informací nabízí internet společně se sociálními sítěmi široké možnosti v oblasti **učení, vzdělávání a zábavy**. Internet určitým způsobem vede i k **samostatnosti**.

Většina dětí se s ním naučila pracovat sama, nebo díky svým vrstevníkům a to velmi brzy. Dnes je internet **při studiu** téměř nepostradatelný. Internet jako médium disponuje možností tzv. zpětné vazby, kdy nejsme vázáni na programovou nabídku, jako je tomu např. u televize.

Informace na síti si uživatel vyhledá dle své potřeby a může na ně okamžitě reagovat. Pro mládež to mimo jiné znamená, že o informacích vyhledaných na síti může okamžitě diskutovat pomocí sociální sítě, chatu, e-mailu či skypu. Takto může **komunikovat i několik účastníků současně**.

Anonymita na internetu nabízí řešení různých sociálních a psychických problémů. Protože anonymita usnadňuje dětem svěřování se s problémy, za které se stydí nebo o nich nechtějí mluvit. Myslím, že mohu říct, že internet všeobecně pomáhá k utváření jedince, jak po psychické stránce, tak po stránce sociální.

Dalším z nejvýraznějších přínosů je bezesporu rychlost přenosu informací. Uživatelé mohou bezprostředně **reagovat na aktuální dění** – psaním zpráv, e-mailů, komentářů, vzkazů v reálném čase či zveřejňováním článků, fotek i videí ihned po skončení akce.

Pozitivní je i to, **pokud člověk něco hledá, či potřebuje s něčím pomoci**, obvykle stačí napsat na sociální síť a on se někdo ozve. Často se takto setkávám s tím, že lidé na sociální síti prosí o pomoc při hledání ztraceného pejska či ukradeného auta.

Tyto výhody se týkají všech uživatelů spřátelených skupin, příbuzných, národnostních a jiných menšin. Dá se tedy říci, že propojení na síti, **může vést k většímu pochopení a poznání odlišností**. Přesto nemohou sociální sítě ve virtuálním prostředí nahrazovat sociální interakce mezi lidmi v takové podobě, v jaké existují v reálném životě. To potvrzuje také Howard Rheingold, odborník v této oblasti, ve své knize Virtuální komunita.

Dalším nezpochybnitelným kladem je, že sociální sítě mohou pomoci proniknout začátečníkům do techniky a problematiky počítačů a **podporují u nich zájem i o ICT** (Informační a komunikační technologie)

Když se zeptáme dětí a dospívajících na důvod, proč jsou na sociální síti a co se jim tam líbí, dozvíme se, že je to kvůli „přátelům“, které pak mohou snáze vyhledat, kontaktovat, kvůli **poznávání nových lidí**, díky kontaktům na známé současných přátel a dále na jejich známé, že mohou vidět, kdo je čí kamarád, spojit se s ním a začít si s ním povídat, protože není úplně cizí a že na internetu je snazší někoho oslovit než v běžném životě, což ve svých publikacích uvádí i Šmahel (2003).

Přínosů bychom našli více, zde uvedená jsou dle mého názoru nejpodstatnější.

5 Prevence

I když je v České republice problematika kyberšikany a bezpečného chování na internetu a sociálních sítích poměrně novou záležitostí, můžu směle konstatovat, že dnes je již celkem dobře **zmapovaná prevence** a fungují již první programy, které se této problematice věnují. Kromě prevence se rozšiřují i **možnosti intervence**. Organizace již reagují v podobě preventivních programů, kde začínají zařazovat i problematiku sociálních sítí, kyberšikany a bezpečného chování na internetu apod. Základem jsou dostatečné **znalosti bezpečného chování** při využívání informačních komunikačních technologií. Tyto znalosti by ideálně měli předávat dětem rodiče či vyučující. Je vhodné pak znalosti rozšiřovat například v rámci primárně preventivních programů.

Ideálem by bylo zahrnout tuto problematiku i do běžné výuky například do předmětu mediální výchova, rodinná výchova či občanská výchova. Řešením by bylo **vzdělat a informovat učitele, rodiče žáků a studentů. Neméně důležité je i vhodné trávení volného času a podpora zdravého životního stylu.**

Internetový prohlížeč www.seznam.cz připravil pro rodiče, teenagery a učitele dokumenty s názvem „**Seznam se na internetu o nástrahách anonymity na internetu**“. Dostupné na <http://www.seznamsebezpecne.cz> a www.seznamsebezpecne2.cz Dokumenty vyprávějí o nástrahách chatování na internetu, seznamování se na internetu, vydírání přes internet, o pedofilech na internetu i o dalších rizicích popsanych v této práci. Všechny příběhy mají jednu věc společnou a to je anonymita na internetu. Video nabízí i rady jak se na internetu chovat a v případě potíží kam se obrátit. Rozhodně doporučuji tento film shlédnout všem bez rozdílu věku, hlavně pak dětem a jejich rodičům. Povinně bych ho pouštěla hlavně žákům základních a středních škol.

Rodiče by si proto měli uvědomit, že pokud je dítě doma a sedí u počítače, hrozí mu i zde nebezpečí a měli by se svým dítětem vážně pohovořit o bezpečném chování na internetu. Považuji za velmi důležité, pokud si rodiče s dítětem povídají např. o Facebooku, vědí, co tam dělá a kolik času tam tráví. Za zásadní považují, pokud je navázán **vztah důvěry mezi dítětem a rodiči** natolik, že dítě **samo** informuje zákonného zástupce o situaci, či problému na sociální sítí, internetu, se kterým si neví rady. PhDr. David Čáp, který se touto problematikou již nějaký čas zabývá, doporučuje, aby si rodiče a učitelé všímali, jak se děti doma i ve škole cítí a o čem mluví. Velmi důležitá je i snaha pomoci dětem, když se na nás obrátí. **Bezpečné klima ve škole**, je podle Čápa ten nejlepší způsob prevence kyberšikany a šikany. Já bych k tomu doplnila, že nejen bezpečné klima ve škole, ale i **pozitivní klima v rodině** je velmi důležité.

5.1 Pravidla bezpečného užívání internetu, sociální sítě

Rodiče by měli vyžadovat od dětí dodržování určitých pravidel. Je důležité poukázat, jaká pravidla by měli rodiče od dětí vyžadovat, s dětmi řádně prodiskutovat a upozornit je na důsledky jejich nedodržení. Pravidla by měla být čitelně sepsána a vyvěšena na viditelném místě u počítače. Pro menší děti bych **pravidla bezpečného užívání internetu** a počítače ještě doplnila barvičkami a zjednodušila formulaci pravidel.

Mezi **nejdůležitější rady/pravidla** by patřilo asi těchto čtrnáct pravidel, psaných v první osobě, aby byla dětem bližší.

1. „Při brouzdání internetem a sociální sítí budu používat bezpečnou a rozumnou přezdívku, která neodhaluje osobní údaje moje ani mé rodiny.
2. Přístupová hesla budu držet v tajnosti před všemi kromě rodičů. Nebudu si zřizovat jiné e-mailové účty bez vědomí a souhlasu rodičů.
3. Nebudu zveřejňovat své osobní údaje ani údaje o rodičích a rodině, nebudu je sdělovat nikomu na internetu, nebudu je vyplňovat do dotazníků, ani posílat e-mailem. Osobními údaji jsou zejména jméno, adresa, číslo telefonu, věk, třída a název školy.
4. Budu se chovat k ostatním jak chci, aby se chovali oni ke mně.
5. Na internetu se budu chovat způsobně, komunikovat slušně, nevyvolávat hádky, nepoužívat vyhrůžky ani sprostá slova.
6. Osobní bezpečnost budu brát jako svou prioritu, protože vím, že na internetu jsou lidé, kteří předstírají, že jsou někdo jiný než ve skutečnosti.
7. Budu upřímný ke svým rodičům a budu jim říkat o lidech, které potkám na internetu a sociální sítí, aniž by se mě na to ptali. Nebudu odpovídat na maily nebo zprávy od cizích lidí bez předběžného souhlasu rodičů.
8. Pokud uvidím věci, které jsou špatné, odporné nebo sprosté, opustím stránku a sdělím to rodičům, aby zajistili, že se to nebude opakovat.
9. Pokud dostanu obrázky, e-maily, zprávy nebo odkazy na stránky s nechutnými náměty nebo pokud narazím při chatování na sociální sítí na někoho, kdo používá sprostá slova nebo vyvolává nenávisť, povím o tom rodičům.
10. Pokud dostanu od někoho cizího e-mail nebo zprávu obsahující mé osobní údaje, poradím se okamžitě s rodiči, odkud tyto osobní údaje mohl získat.
11. Nebudu dělat nic, o co mne žádá na internetu a sociální sítí někdo cizí, obzvláště pokud vím, že by se to nelíbilo mým rodičům.
12. Nebudu volat, psát, mailovat, vyměňovat si zprávy ani se setkávat s někým, koho jsem potkal na internetu bez předchozího souhlasu rodičů.

13. Chápu, že moji rodiče dohlížejí na to, co dělám na internetu a sociální síti a mohou používat různé programy k omezení míst, která tam mohu navštěvovat. Dělají to proto, že mne mají rádi a chtějí mne ochránit.
14. Naučím své rodiče lépe zacházet s internetem, abychom se mohli bavit společně a učit se novým věcmi.“(podle www.saferinternet.cz)

Takhle nějak by mohla vypadat pravidla, která sepiše dítě společně s rodičem, tak aby jim rozumělo. Nemělo by se zapomínat vhodně pravidla upravovat podle věku dítěte. (Knapová 2010)

5.2 Projekty zabývající se osvětou a prevencí rizikového chování

Máme to štěstí, že organizace věnující se prevenci a osvětě o rizikovém chování na internetu stále přibývá. Přibývají i projekty na ochranu dětí v České republice. Myslím, že je zásadní vědět, kde může člověk najít nějaké informace, radu a kam se obrátit pro pomoc. Z toho důvodu zde zařazuji i tuto kapitolu o nejznámějších projektech.

5.2.1 Ovce.sk

Internetová stránka www.ovce.sk je zajímavým projektem, který stojí za zhlédnutí. Projekt je zaměřen na bezpečnost dětí a mládeže zejména v oblasti informačních komunikačních technologií. Cílem projektu je tvorba animovaného dětského seriálu, kde v hlavní roli můžeme vidět ovce. Ovce se potýkají s nejrůznějšími riziky, se kterými se mohou potýkat i děti na internetu a sociálních sítích. **Animovaný seriál** byl uveden v říjnu 2009 a zajímal se např. o zveřejňování odhalených fotek a videí, jejich zneužívání a také o kybergrooming. Další díly jsou postupně doplňovány a byly již přeloženy do několika světových jazyků. V České republice jsou zatím Ovce dostupné pouze ve slovenštině, na české verzi se pracuje.

Obrázek 9: Příběh z www.ovce.sk naznačující problematiku sextingu

5.2.2 Minimalizace šikany

Projekt minimalizace šikany si klade za cíl **snížit výskyt šikany a kyberšikany** na školách. Program uskutečňuje občanské sdružení ASIS za finanční podpory nadace O2 a odborného zajištění Dr. Michala Koláře. Projekt je zaměřen na vzdělávání pedagogů a následně na dlouhodobou spolupráci se školou. Projekt Minimalizace šikany vytváří metodické materiály pro školy a informační letáky pro rodiče a děti. (Podle Čáp in Rogers 2011)

Obrázek 10: Obrázky z letáku pro děti o tom, jak kyberšikana bolí

Na obrázku můžeme vidět klasickou šikanu, která je nahraná na sociální síti Facebook, čímž se z ní stává kyberšikana. Uživatelé označují tuto fotku, či video To se mi líbí. Označením To se mi líbí (like) se tak stávají spolupachateli kyberšikany.

Více informací o projektu a nabízených službách je možno dohledat na www.minimalizacesikany.cz.

5.2.3 E-Bezpečí

Projekt E-Bezpečí se věnuje mapování komunikačních praktik vázaných na elektronickou komunikaci. E-Bezpečí nabízí jednak předcházení problematickým jevům chování na

internetu a sociální sítí pro děti i vyučující. Provozuje internetovou poradny a publikuje metodické materiály. Bližší informace na www.e-bezpeci.cz .

5.2.4 Kyberšikana.eu

Je projekt zaměřený na prevenci kyberšikany a bezpečného chování na internetu. Jedná se o projekt dvou studentek, které stránku vytvořily. Na stránkách nalezneme informace a nejrůznější články týkající se rizikového chování na internetu a sociální sítí. Kyberšikana.eu nabízí informace, jak pro děti, tak pro jejich rodiče. Bližší informace na www.kybersikana.eu.

5.2.5 Národní centrum bezpečnějšího internetu

Jako poslední bych se zmínila o nejnámějším a zároveň nejrozšířenějším projektu zabývající se osvětou a rizikovým chování na internetu a sociálních sítích. Jedná se o neziskové nevládní sdružení Národní centrum bezpečnějšího internetu, které se snaží o zvyšování povědomí o hrozbách online komunikace. Cílem sdružení je i propagace odpovědného chování na internetu. Národní centrum bezpečnějšího internetu se snaží pomáhat i dětem, které se ocitnou v nesnázích. Sdružení nabízí i nejrůznější vzdělávací semináře, kurzy, školení, pořádají konference týkající se rizik v užívání internetu, sociálních sítí a prevence internetové kriminality. Národní centrum bezpečnějšího internetu uskutečňuje tyto aktivity.

Saferintente.cz je osvětové centrum provozující informační stránky, které sledují novinky a přinášejí aktuální informace z České republiky i ze zahraničí. Jeho hlavním cílem je podpořit studium problematiky bezpečnějšího internetu a online bezpečnosti, vytvořit knihovnu osvědčených postupů a přispívat ke zvyšování bezpečnosti užívání internetu a nových médií formou přípravy a realizace výukových materiálů, odborných konferencí, seminářů a výchovně-vzdělávacích soutěží. Více informací na www.saferinternet.cz .

Horká linka je kontaktní centrum, které přináší hlášení týkající se nezákonného obsahu na internetu. V listopadu 2009 byla přijata za člena mezinárodní sítě INHOPE, což znamená, že má i přímý kontakt na evropskou pobočku Facebooku. Pomáhá tak řešit problémy spojené s projevy rizikového chování a obsahu na této nejrozšířenější sociální sítí. Projekt ji provozuje ve spolupráci s Policií České republiky. Pokud uživatel internetu, sociální sítě narazí na obsahy týkající se dětské pornografie, pedofilie, rasismu, nenávisť, šíření drog apod., může

takové stránky ohlásit prostřednictvím webového formuláře, který je dostupný na www.ohlaste.horkalinka.cz . Bližší informace o horké lince jsou k dispozici na internetové stránce www.horkalinka.cz .

Linka pomoci je krizové centrum pomáhající dětským obětem internetové kriminality. Linka byla zřízena v rámci akreditované sociální služby TKI (telefonické krizové intervence). Když se děti na internetu cítí být obtěžovány, mohou se kdykoliv obrátit pro pomoc na bezplatnou nonstop krizovou linku, na chat nebo e-mailovou poradnu. Linka bezpečí – Pomoconline.cz průběžně realizuje i preventivní kampaně zaměřené pro děti i rodiče. Linka pomoci upozorňuje, že "na internetu nikdy nevíš, kdo je na druhé straně". Více informací na www.pomoconline.cz .

Bezpečně online byl spuštěn v únoru 2010 jako nový výchovně-vzdělávací portál s prvky zábavy pro mladé. Bezpečně online má na starosti výchovně vzdělávací internetové stránky, jejichž cílem je poskytovat uživatelům ve věku 12 až 17 let, jejich rodičům a učitelům, potřebné informace, které jim umožní používat internet a sociální sítě bezpečněji. Jsou zde i metodické materiály pro učitele a praktické listy pro žáky. Součástí Bezpečně online je i pravidelný Newsletter, který měsíčně informuje o novinkách a aktivitách Národního centra bezpečnějšího internetu.

Další informace a výukové materiály jsou na stažení na www.bezpecne-online.cz .

Červené tlačítko je poslední aktivitou Národního centra bezpečnějšího internetu. Jedná se o softwarový nástroj, pomocí něhož si uživatel do počítače nainstaluje program, pro rychlé nahlášení závadného obsahu na internetových stránkách. Stažení programu a bližší informace jsou na www.cervene-tlacitko.cz .

6 Sociální sítě v osobnostním a školním kontextu žáka, jejich výzkum a výzkumné zaměření

Následující kapitola je věnována výzkumu v oblasti sociálních sítí jako jednomu z ukazatelů vlastního empirického šetření.

Úvodem lze říci, že současnou dobu a její oblast rozvoje informačních technologií provází významné změny, které nepochybně vstupují do školní i mimoškolní činnosti žáka.

6.1 Výzkum EU kids online I a II

Výzkumy EU kids online I a II jsou zatím nejrozsáhlejší výzkumy toho typu v Evropě. Výzkumy probíhaly ve dvou vlnách. EU kids online I v roce 2008 a EU kids online II v roce 2010. Výzkumů se účastnilo 25141 dětí ve věkovém rozmezí 9 - 16 let spolu s jedním rodičem. Cílem výzkumu bylo zodpovědět na otázky týkající se dětského užívání internetu, počítačové gramotnosti u dětí, vnímání online rizik a způsobů, jimiž se s nimi děti vyrovnávají a charakteru užívaných bezpečnostních postupů. Cílem bylo také rozšíření získaných znalostí za účelem ustanovení bezpečného online prostředí pro děti. (www.ceskaskola.cz)

Výzkum EU Kids Online je mezinárodní studie zaměřená na zkoumání problematiky online rizik a bezpečnosti na Internetu u dětí a rodičů v Evropských státech. Projektu se účastnilo 25 evropských zemí. (Podle www2.ise.ac.uk) Mezi země, zahrnuté do EU Kids Online patří:

Belgie, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Maďarsko Nizozemí, Německo, Norsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko, Turecko a Velká Británie. Výsledky jsou váženými průměry napříč zeměmi.

Šetření bylo financováno programem Evropské komise Bezpečnější Internet. Výzkum se zaměřoval na následující online rizika: Pornografie, šikana, dostávání zpráv se sexuálním obsahem, kontakt s lidmi, které respondent nezná tváří v tvář, setkávání se s lidmi známými jen z internetu i v reálném prostředí, potenciálně škodlivé obsahy vytvářené uživateli a zneužití osobních dat.

6.1.1 Klíčová zjištění výzkumů EU Kids online

Podle závěrečné zprávy EU Kids online 12 % evropských dětí ve věku 9-16 let se zmiňuje, že bylo rozrušených něčím na internetu. Celkem 39 % dětí se setkala s jedním, nebo více riziky uvedenými výše. Děti nejčastěji zmiňovaná rizika, se kterými se setkávají jsou: komunikace s lidmi, se kterými se neznají tváří v tvář a setkávání se s potenciálně škodlivým obsahem. Celkem 1 z 12 dětí se potkalo s někým z online světa i tváří v tvář. V porovnání napříč zeměmi, setkání se s jedním nebo více riziky zahrnuje až dvě třetiny dětí v Estonsku, Litvě, České republice a Švédsku. V každém případě časté používání internetu také přináší příležitosti a potenciální zisky.

Mezi těmi dětmi, které uvedly setkání s jedním ze zkoumaných rizik, si toho rodiče často nejsou vědomi, neboť 41 % rodičů, jejichž dítě vidělo na internetu obrázky se sexuální tematikou, říkají, že jejich dítě něco takového nevidělo, 56 % rodičů, jejichž dítě dostalo na internetu sprosté nebo zraňující zprávy říká, že se tak nestalo, 52 % rodičů, jejichž dítě dostalo zprávu se sexuálním obsahem, tuto skutečnost vyvrátilo a 61 % rodičů, jejichž dítě se setkalo, s někým z internetu tvrdí, že se tak nestalo. Ačkoli výskyt těchto rizik nebyl mezi dětmi velký, zjištěné podceňování ze strany rodičů je velmi podstatné.

6.1.2 Specifické zjištění rizik a možného ublížení

V závěrečné zprávě EU kids online se uvádí, že 29 % evropských dětí ve věku 9 - 16 let používajících internet komunikovalo v minulosti s někým, koho neznají tváří v tvář. Celkově 8 % dětí potkalo někoho, koho znaly z internetu i v reálném životě. Dalších 22 % z 11 – 16letých respondentů uvedlo, že byli vystaveni jednomu nebo více z typů potenciálně zraňujícího obsahu, vytvořeného uživateli, nejvíce se jednalo o nenávistný obsah (12 %), obsah propagující anorexii (11 %), sebepoškození (8 %), braní drog (7 %) a sebevražda (5 %).

Celkově 14 % respondentů vidělo v průběhu posledních 12 měsíců obrázky, které mají zřejmý sexuální obsah. Z toho 53 % dětí se cítilo obtěžováno tím, že viděly obrázky se sexuální tematikou online. Z toho 36 % dětí se svěřilo kamarádovi/kamarádce, 18 % dětí to sdělilo rodiči.

Mezi těmi dětmi, kteří se cítily obtěžovány sextingem, asi třetina smazala nevyžádané sexuální zprávy (38 %) a/nebo blokovala osobu odesílatele (36 %).

Zajímavým zjištěním, je i fakt, kdy 9 % 11 – 16letých se setkala se zneužitím svých osobních dat. Nejvíce se zneužitím hesla (7 %) nebo osobních informací (5 %), nebo byli online okradeni o peníze (2 %).

Co se kyberšikan týče, 5 % respondentů dostalo online sprosté nebo zraňující zprávy a 3% zaslalo takové zprávy jiným.

Všechna rizika vzrůstají s věkem: 13 % z 9 – 10- letých se setkala s jedním nebo více riziky, u 11-12 letých počet vzrůstá na 32 %, na 49 % u 13-14- letých a 61 % u 15 – 16letých.

Chlapci, zejména teenageři, jsou více vystavováni obrázkům se sexuální tematikou online, zatímco dospívající dívky častěji dostávají sprosté nebo zraňující zprávy online. V každém případě jsou dívky častěji rozrušené z rizik, se kterými se setkají.

Děti na internetu podnikají široké spektrum aktivit, které mohou být potenciálně přínosné: respondenti (9-16 let) používají internet pro školní práci (84 %), hraní her (74 %), sledování videoklipů (83 %) a používání komunikačních aplikací (61 %). Méně jich posílá zprávy (38 %) nebo přeposílá či sdílí zprávy (31%), používá webkameru (29 %), stránky pro sdílení souborů (17 %) nebo bloguje (10 %). Nejčastější místem pro použití internetu je domov (85 %), následuje škola (63%). Ale konkrétní přístup k internetu se liší – 48 % se připojuje ze svého pokoje a 31 % prostřednictvím mobilního telefonu nebo přenosného zařízení. Děti se připojují na internet v čím dál mladším věku. Užití internetu je nyní pevnou součástí každodenního života dětí: 92 % 9 – 16letých uživatelů se připojuje alespoň jednou týdně. Přibližně polovina umí změnit nastavení soukromého profilu na sociální síti (52 %).

Celkově 57 % z 9-16-letých má profil na sociální síti – z toho 24 % ve věku mezi 9-10 lety, 48 % ve věku mezi 11-12 lety, 72 % 13-14letých a 81 % 15-16letých. Sociální sítě jsou nejpoužívanější v Nizozemí (78 %), Slovinsku (76 %) a Litvě (75 %), nejméně populární pak v Rumunsku a Turecku (obě 47 %). Mezi těmi, kdo používají sociální sítě, má 29 % veřejné profily – nejvíce ve Francii (53 %), Švédsku (45 %), Turecku (45 %) a Polsku (44 %)

6.1.3 Specifické výsledky pro Českou republiku

Podle výzkumů EU Kids online je Česká republika hned po Estonsku druhou zemí, kde jsou děti a dospívající nejvíce vystaveny riziku sledování pornografie na internetu. Bylo zjištěno, že přibližně jedna čtvrtina českých dětí (26%) považovala stránky se sexuálním obsahem za zraňující. Děti v ČR se na internetu seznamují přibližně dvakrát častěji, než je celkový průměr dětí všech zkoumaných zemí. Celkem 42 % českých dětí používajících internet mělo kontakt s člověkem, se kterým se seznámily na internetu, a 13 % dětí se pak s někým takovým sešlo

tváří v tvář. Asi 9% českých dětí poslalo nebo umístilo na internetu zprávu se sexuálním obsahem a kolem 13% dětí stejně zaměřenou zprávu na internetu vidělo nebo ji online obdrželo. V porovnání s ostatními evropskými státy děti v ČR jsou v obou aktivitách na prvních místech těchto pomyslných žebříčků spolu s Rumunskem, Estonskem a Švédskem. Co se týče digitální vzdělanosti, jsou české děti a dospívající nadprůměrně vzdělaní v rámci Evropy.

Celkové 75% českých dětí uvedlo, že používají internet každý den nebo skoro každý den.

Skoro 72% českých dětí má profil v sociálních sítích, což řadí Českou republiku na páté místo v Evropě. České děti jsou tedy nadprůměrnými uživateli internetu z hlediska času, který na internetu tráví i znalostmi. Nadprůměrné užívání internetu vystavuje však české děti vyššímu riziku. Současně lze říci, že kromě rizik české děti více těží i z pozitivních možností, které jim internet přináší.

6.2 Výzkum: Nebezpečí internetové komunikace III

Výzkum Nebezpečí internetové komunikace je třetím celorepublikovým výzkumem realizovaným v rámci projektu E-Bezpečí. Výzkum se zaměřuje na výskyt rizikového chování zvláště na internetu u českých dětí a navazuje na předchozí výzkumy Nebezpečí internetové komunikace I a II.

Výzkum se snažil monitorovat jevy spojené s kyberšikanou, kybergroomingem, virtuálními komunikacemi, navazováním kontaktů přes internet, sextingem, sdílením osobních údajů v prostředí internetu a dalších souvisejících jevů. Základní soubor byl tvořen žáky základních a středních škol v celé České republice. Zúčastnili se ho respondenti ve věku 11-17 let v počtu 10830. Výzkum byl realizován elektronicky v průběhu roku 2011.

6.2.1 Klíčová zjištění z výzkumu Nebezpečí internetové komunikace (Kopecký 2012)

S kyberšikanou se dle výsledků výzkumu setkala 56,53% českých dětí. Mezi nejčastější formy kyberšikany, které děti zažívají, patří ubližování v podobě urážení a ztrapňování (verbální agrese). Nejčastěji jsou podle výzkumu ke kyberšikaně zneužity sociální sítě. Celkem 33% dětí vyzkoušelo některou ze sledovaných forem kyberšikany, nejčastější formou útoků bylo ponižování, zesměšňování a urážení oběti. Vydírání a zastrašování respondenti by se svěřili rodičům či učitelům. Rodičům by se nesvěřilo v žádném případě okolo 17% dětí.

S neznámými uživateli komunikuje na internetu více jak polovina českých dětí. Cca 41% respondentů výzkumného šetření dostalo od svého internetového kamaráda/kamarádky¹⁴ pozvání k osobní schůzce. Zhruba 56% respondentů považuje komunikaci s lidmi s internetu za riskantní a 74% považuje setkání s lidmi z internetu za nebezpečnou. Alarmující se jeví skutečnost, kdy 25,5 % respondentů bylo požádáno jejich internetovými „kamarády“, aby nikomu neřikali, že se spolu baví a o čem se spolu baví. Více jak polovina uživatelů by o takové schůzce řekla někomu, kdo je mladší 18 let, 37% by se svěřilo rodičům a 3,5 % učitelům a 16% by nikomu o schůzce neřekli.

Vlastní sexuální materiál na internet umístilo v roce 2011 přes 8% českých dětí. Jiným osobám je odeslalo téměř 10% respondentů. Motiv, který k tomu děti vede je často nuda, snaha navázat intimní vztah s osobou druhého pohlaví či jako forma sebe prezentace a sebe propagace.

Na internetu nejčastěji děti sdílí jméno a příjmení (80%), email (66%) a fotografii obličeje (58%). Celkem 30,5% respondentů bylo vyzváno, aby zaslali fotografii obličeje.

Facebook dle výzkumu v České republice používá 82% respondentů a pouze necelá 2% respondentů nemají profil na žádné sociální síti.

Pouze 30% respondentů o sobě na internetu říká vždy pravdu a 70% respondentů někdy zalže. Tomu, co lidé na internetu sdělují absolutně věří přes 2% dětí.

6.2.2 Zkušenosti respondentů, kteří mají účet na Facebooku

Dle výsledků výzkumu (Kopecký 2012) 26% respondentů bylo pozváno na osobní schůzku, 34% dotázaných bylo slovně ponižováno, uráženo či ztrapňováno na Facebooku. Vyhrožováno bylo 17% respondentů, vydíráno bylo 7%. Proniknutí do osobního účtu na sociální síti Facebook zaznamenalo 33% respondentů.

Výzkumů zabývajících se problematikou informačních komunikačních technologií postupně přibývá, což je samozřejmě pozitivní. Našli bychom i další výzkumy, které se touto problematikou zabývají, z hlediska aktuálnosti, rozšířenosti a využitelnosti pro diplomovou práci považují za nejvýznamnější právě tyto dva zmíněné. Další výzkumy je možné najít např. na www.saferinternet.cz.

¹⁴ Internetový kamarád je někdo, s kým se dítě seznámilo v prostředí internetu a dotyčnou osobu nezná z reálného života (tváří v tvář).

Na výše zmíněné výzkumy navazuje Empirická část této práce. V pohledu, který jsme získali analýzou výzkumů a výzkumných šetření, dále analýzou teoretických konceptů v součinnosti s úvahami o významu sociálních sítí, nás zajímá vztah žáků (dětí a mladistvých) k sociální síti. Konkrétně se zajímáme nejen o to, jaký předmět činnosti Facebook nabízí a u žáků vyvolává, ale jak vstupuje do řešení životních problémů, zda se stává médiem, který jedinci pomáhá kompenzovat handicap, neúspěchy, životní ztráty či naopak je produktem životní spokojenosti.

Sociální sítě jsou jedním z těch fenoménů, které intenzivně vstoupily do světa dětí a mladistvých a lze tedy očekávat celou řadu problémů, které mohou ovlivnit rozvoj žákovy osobnosti, jeho postoje, preference, způsoby řešení problémů nebo vznik nových vztahů. Pro uchopení vztahu žáka k sociální síti hledáme takovou osobnostní charakteristiku žáka, která by pomohla ozřejmit významné užívání Facebooku, hlavně rizikového chování a jeho kauzalitu. To podle mého názoru představuje pojem životní spokojenost.

7 Životní spokojenost

V předchozí kapitole byl zmíněn pojem životní spokojenosti, která se v poslední době objevuje v mnoha různých kontextech pedagogických a psychologických. U dětské populace se předpokládá, že životní spokojenost je sycena i fungováním jedince ve škole, což potvrzují i výzkumy Mareše (2007) a výzkum Borecké (2012). I když není zcela jasné, které indikátory subjektivně vnímané kvality života jsou pro školní kontext nejvhodnější

Pojem životní spokojenost je užíván souběžně s pojmy spokojenost, štěstí a subjektivní pohoda. Životní spokojenost je součástí kvality života. Mareš říká, že kvalita života (2006 s.25) „...vyjadřuje jedincův stav k vlastním cílům, očekávaným hodnotám a zájmům... zahrnuje komplexním způsobem jedincovo somatické zdraví, psychický stav, úroveň nezávislosti na okolí, sociální vztahy, jedincovo přesvědčení, víru - a to vše ve vztahu k hlavním charakteristikám prostředí... Kvalita života vyjadřuje subjektivní ohodnocení, které se odehrává v určitém kulturním, sociálním a environmentálním kontextu.“ Mareš (2006) píše kvalitě života jako o multidimenzionálním pojmu.

Hamplová (2004) upozorňuje na to, že mezi autory nepanuje shoda při snaze o definici životní spokojenosti, ale většina přístupů se shoduje v tom, že zdůrazňuje subjektivitu hodnocení.

Pocit životní spokojenosti tak souvisí s tím, jak jsou uspokojovány naše potřeby a zájmy a jaký je náš systém hodnot. Samozřejmě, že se jedná o kategorii proměnlivou, závislou nejen na věku jedince, ale i na jeho charakterových vlastnostech a dalších složkách osobnosti.

Podle psycholožky Ludmily Haňkové¹⁵ se životní spokojenost skládá ze sebeúcty, která je dle Haňkové důležitá a považuje ji za klíčovou. Významná je i spokojenost se zaměstnáním či školou. Odborníci tvrdí, že smysluplná práce je jádrem naší spokojenosti. Důležité jsou i dobré mezilidské vztahy, a to jak ty velmi blízké, manželské a partnerské. Patří sem i přátelské vztahy. Haňková zmiňuje, že lidé, kteří o sobě mluví jako o šťastných, uvádějí, že mají čtyři či pět přátel. Někdy lidé (hlavně děti a dospívající), žijí v představě, že čím víc přátel tím lépe, tím budou i šťastnější. Zde se míní čtyři či pět opravdu blízkých přátel.

Hamplová (2004) Obvykle se předpokládá, že životní spokojenost souvisí se třemi typy faktorů a to s typem osobnosti, standardem s nímž se člověk srovnává a s objektivními životními podmínkami. Typy osobností se liší v intenzitě a délce prožitku. Otázka: jak se lidé srovnávají s ostatními, je komplikovaná. Lidé si svůj objekt srovnání vybírají a informace o

¹⁵ Ludmila Haňková pracuje jako psycholožka v psychologické poradně v Praze 8. Celý rozhovor je k dispozici na <http://www.psychologporadce.cz/clanky.php?id=7>

něm poměrně složitě vyhodnocují. Objekty srovnávání nemusejí být ani skutečné osoby, může se jednat například o zobecnění druhých.

Jak již byla řečeno sebeúcta je jedním z nejvýraznějších predátorů životní spokojenosti Campbell a kol. v roce 1976 (Diener, 1984) prokázal, že spokojenost se sebou samým vykazovala největší korelaci s životní spokojeností ze všech možných proměnných.

Jak již bylo zmíněno, v posledních několika letech se můžeme čím dál více setkávat s výzkumy mapujícími vztah kvality života, jehož součástí je i životní spokojenost, se vztahem ke škole. Podle Mareše (2007) i řady odborníků je důležitým ukazatel kvality života a životní spokojenosti důležitá spokojenost se životem ve škole, vedle spokojenosti týkající se rodiny, kamarádů, prostředí, v němž žije i sama sebe. Z Marešových výzkumů vyplývá, že zkoumat kvalitu života není vůbec jednoduchá záležitost. Samy děti poukazují na to, že vliv má pro většinu z nich mít rodiče, dobře s nimi vycházet, aby se o ně někdo staral, měly alespoň průměrně známky, měly kde bydlet, něco k snědku a nějaké kamarády. (Mareš 2007). Zde můžeme tedy vidět, co děti považují za důležité pro jejich spokojenost v životě.

V dnešní době, kdy je téměř všechno, včetně chování dětí, ovlivněno informačními a komunikačními technologiemi (ICT), je třeba klást si další otázku, zdali ICT mohou do určité míry ovlivňovat životní spokojenost. Dle mého názoru se tu objevuje nový vztah, nová skutečnost ICT a životní spokojenosti, které zatím nebyla věnována přílišná pozornost. Předpokladem k výzkumné části práce je domněnka, že životní spokojenost souvisí s tím, jak se žáci na internetu, konkrétněji pak na sociální síti Facebook chovají,

Životní spokojenost má vliv, jak se žáci chovají a jak pohlížíjí sami na sebe. Má životní spokojenost a celková kvalita života předpoklad pro předcházení rizikům na sociálních sítích? Mohli by žáci, kteří jsou méně v životě spokojeni sami se sebou, s jejich životem a se školními výsledky být vystaveni většímu riskování na sociálních sítích? Na tyto otázky se pokusíme hledat odpovědi v empirické části práce.

II Empirická část

8 Výzkum

„Žádný vědec nemůže mít a ani vážně nemůže požadovat záruku, že jeho úsudky nebudou v budoucnu vyvráceny. Může jen doufat, že stanoví dostatečně platné a významné vztahy mezi skutečnostmi, které i když budou vyvráceny, poslouží jako základ objevů nových skutečností a nových souvislostí.“

J. D. Bernal (in Pelikán 2011)

8.1 Cíle empirického výzkumu

Hlavním cílem empirického výzkumu je zmapovat a zjistit výskyt rizikového chování na sociální síti Facebook u žáků druhého stupně základní školy a porovnat ho se životní spokojeností těchto žáků, zdali spolu souvisí či nikoliv. K porovnání je zapotřebí stanovení Indexu životní spokojenosti a Indexu rizikového chování.

Dalším cílem je zjistit odlišnosti v předmětu a způsobu komunikace na Facebooku mezi žáky s nízkým a vysokým indexem životní spokojenosti.

Cílem empirického šetření je tedy odpovědět si na tyto výzkumné otázky:

Jaký je vztah mezi životní spokojeností žáků a rizikem, které podstupují na sociální síti Facebook?

Jaké jsou rozdíly v předmětu a způsobu komunikace mezi žáky s nízkým a vysokým indexem životní spokojenosti?

8.2 Vymezení výzkumného problému

Výzkum se zaměřuje na vztah žáků druhého stupně základní školy k sociální síti Facebook a co na této sociální síti dělají, s důrazem zmapovat rizikové chování žáků na sociální síti.

Výzkumný problém je odvozen ze současné situace, kdy většina žáků používá sociální síť Facebook. S rozvojem informačních a komunikačních technologií a s rozvojem sociálních sítí stoupá i riziko, kterému jsou žáci vystaveni. Výzkumy, které se v současnosti provádějí, přináší již důležitá zjištění, jejich výsledky jsou zatím spíše obecného rázu.

Rodiče, učitelé i široká veřejnost chtějí vědět, jak děti, žáky a studenty ochránit před riziky, které je mohou na internetu a na sociální síti potkat. Problémem zůstává, jak vytipovat žáky, které jsou náchylnější k riskování na sociální síti, aby se mohlo včas zabránit nebezpečím, která tu na ně číhají? Je to vůbec možné? Budeme se pak moci více zaměřit na pomoc a prevenci jedincům? Odpovědět na tyto otázky je obtížné. Výzkum diplomové práce se chce, alespoň částečně přiblížit k tomuto výzkumnému problému.

Samotné vysledování žáků, kteří mohou být více ohroženi než jiní, nestačí. Podstatné je i vědět, co žáci na Facebooku dělají a zajistit tak tolik potřebnou prevenci a osvětu všem. Důležité je komplexní zapojení všech zúčastněných – samotných žáků, rodičů, učitelů i celé společnosti.

8.3 Vymezení výzkumného pole

Jak již bylo zmíněno výše, práce si klade za cíl zjistit, jaký je vztah mezi životní spokojeností a užíváním sítě Facebook. Facebook je velmi rozmanitá síť a tak je důležité si předem definovat, čím se výzkum bude zajímat. Ve výzkumu hrají hlavní roli dvě proměnné: životní spokojenost a rizikové chování na Facebooku.

Životní spokojenost

Životní spokojenost charakterizuje to, jak se žák cítí, co si o sobě myslí a jak vnímá sám sebe. Do životní spokojenosti patří i přesvědčení žáka o jeho vlastních schopnostech, úspěšnosti, zvládnutí úkolů, školních povinností nebo dosažení cíle. (Podle Borecké 2012)

Rizikové chování

Jako rizikové chování na sociální síti Facebook můžeme zahrnout takové chování, kterým žák vystavuje v nebezpečí sám sebe, ale i své okolí. Rizikové chování je ovlivněno časem, který žáci stráví na Facebooku, sdílením osobních informací, mírou zabezpečí jejich profilu, mírou informovanosti o nebezpečném chování na sociální síti. Do rizikového chování v této práci je zařazen i vztah žáků k rodičům ve spojitosti s užíváním Facebooku, koho všeho mají žáci ve svých přátelích, zda se setkávají s lidmi, které poznali prostřednictvím internetu a z reálného života tyto osoby neznají. Za rizikové je považováno, pokud se žáci setkávají s kyberšikanou a nevědí, co v takovém případě dělat a kam se obrátit. Míra závislosti na Facebooku, setkávání se s přáteli raději prostřednictvím sociální sítě a nepředstavitelná situace, pokud by někdo na sociální síti nebyl, je poslední významnou částí rizikového chování zkoumaného v empirické části práce.

8.4 Výzkumný vzorek

Výzkum byl proveden na dvou vybraných základních školách v Praze. Výzkumu se účastnili žáci druhého stupně. Z každé školy byla do výzkumu zařazena jedna třída 6. ročníku, 7. ročníku, 8. ročníku a 9. ročníku. Sběr dat byl proveden v dubnu a květnu 2012. Celkem se výzkumu zúčastnilo 165 žáků ve věku 11 až 16 let. Tato skupina respondentů byla vybrána záměrně, neboť se jeví jako nejvíce ohrožená rizikem, které sociální sítě představují. Do výzkumu byli úmyslně zařazeni i žáci mladší 13 let, kteří by podle licenční smlouvy sociální sítě Facebook, neměli být uživateli, avšak přesto většina těchto žáků má svůj účet na Facebooku. V tabulkách níže můžeme vidět věkové rozložení výzkumného vzorku a rozložení respondentů dle jednotlivých ročníků. Absolutní četnost je konkrétní počet jedinců v kategorii, relativní četnost je vztah k celku a číslo udává procentuální zastoupení.

Věk žáků		Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Kategorie	11	3	1,8
	12	40	24,2
	13	40	24,2
	14	38	23,0
	15	42	25,5
	16	2	1,2
	Celkem žáků	165	100,0

Tabulka 1: Rozložení respondentů podle věku

Ročník žáků		Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Kategorie	6	37	22,4
	7	49	29,7
	8	30	18,2
	9	49	29,7
	celkem žáků	165	100,0

Tabulka 2: Rozložení respondentů dle jednotlivých ročníků

Výzkumu se účastnil podobně stejný počet chlapců, jako dívek. Tento výběr nebyl nějak limitován a upravován a vznikl z aktuálního složení konkrétních tříd v době výzkumného šetření. Absolutní a procentuální zastoupení jednotlivých pohlaví jsou k dispozici v tabulce níže.

Pohlaví respondentů		Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Kategorie	Muž	76	46,1
	Žena	89	53,9
	Celkem	165	100,0

Tabulka 3: Rozložení respondentů dle pohlaví

8.5 Metoda výzkumu

Metoda, která byla zvolena pro výzkumnou část kvantitativního šetření, byl **dotazník**. Dotazník byl sestaven na základě zkušenosti z mé praxe, kde s žáky druhého stupně realizují primární prevenci sociálně nežádoucích jevů a nově i prevenci bezpečného chování na internetu a prevenci kyberšikany. Dotazník obsahoval 34 otázek a byl seskupen z osmi tematických celků (Vstupní informace a čas strávený na Facebooku, Soukromí uživatelů na síti, Předmět činnosti na Facebooku, Systém rodičovské kontroly, Sociální vztahy respondenta, Výskyt kyberšikany, Postoje respondentů k sociální síti Facebook, Životní pozice a spokojenost respondenta) mapující vždy určitou oblast. Přesné znění dotazníku je přiloženo v příloze diplomové práce.

Dotazník obšírně pojímá vztah žáků k sociální síti Facebook. Dotazník je pro diplomovou práci tak obsáhlý, že byla zaměřena pozornost převážně na životní spokojenost žáků a míru rizikového chování na Facebooku, která je pro tento výzkum zásadní. Kromě životní spokojenosti a rizikového chování výzkum sleduje i předmět komunikace mezi uživateli a způsob komunikace na sociální síti Facebook. Celé řadě otázek z dotazníku, které nebyla věnována pozornost, bych se ráda věnovala v budoucnosti.

Pro využití výsledku výzkumu v diplomové práci byl určen Index životní spokojenosti a Index míry rizikového chování na Facebooku.

8.6 Metoda sběru dat

Dotazník byl distribuován ve dvou vybraných školách v Praze 6. Hlavní komunikace probíhala na obou školách s metodiky prevence, kteří mi ochotně vyšli vstříc. Dotazníky jsem zadávala osobně v každé třídě. Lze tedy konstatovat, že návratnost dotazníků byla 100 %. Žáci byli seznámeni se stručným obsahem dotazníku. Poukázáno bylo na anonymitu dotazníku a na využití výsledku zkoumání v diplomové práci na vysoké škole. Dotazník byl

žáky vyplňován v dopoledních hodinách v době vyučování. Po celou dobu jsem byla přítomna ve třídě se žáky, pokud někdo neporozuměl nějaké otázce nebo měl nějaké dotazy, byla jsem žákům nápomocna. Ačkoliv byl dotazník poměrně rozsáhlý, vyplňování žákům nezabralo více než 15 minut. Téma sociálních sítí je u žáků oblíbené, což se projevilo i v zájmu žáků o vyplňování dotazníků.

8.7 Metody analýzy dat

Data pro hlavní proměnné jsem popsala pomocí absolutní četnosti a relativní četnosti. Vztahy mezi proměnnými byly analyzované pomocí korelačních koeficientů. Rozdíly mezi skupinami jsou posouzeny T-testem a Mann-Whitney U-testem.

8.8 Hypotézy

H1 : Mezi Indexem životní spokojenosti a Indexem rizika existuje statisticky významný vzájemný vztah.

H2 : Mezi žáky s nízkým Indexem životní spokojenosti a vysokým Indexem životní spokojenosti existují rozdíly v předmětu a způsobu komunikace na Facebooku.

9 Shrnutí a prezentování výsledků

K tomu, aby mohl být výzkum vyhodnocen a následně interpretován, je podstatné nejdříve předložit dílčí výsledky jednotlivých indexů a výsledky konkrétních otázek, kterých se týkají zmíněných hypotéz.

Protože výzkum se zabývá uživateli sociální sítě Facebook, považují za důležité se zmínit nejdříve o počtu uživatelů Facebooku z celkového vzorku.

Máš svůj profil na sociální síti Facebook? (FB)		Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Kategorie	Ano, mám	144	87,3
	Ne, nemám	21	12,7
	Celkem	165	100,0

Tabulka 4: Otázka č. 1: Máš svůj profil na sociální síti Facebook?

Z tabulky můžeme vyčíst, že ve skutečnosti z celkového počtu respondentů 165 má svůj profil na sociální síti 144 (87,3 %). Žáků, kteří nemají profil na Facebooku, je 21 (12,7 %). Vzorek, na kterém probíhal výzkum činní tedy 144 respondentů.

9.1 Index životní spokojenosti

Index životní spokojenosti je jednou z hlavních proměnných. Index je složen ze 4 uzavřených otázek, kde si žáci volí jednu ze tří možností. Otázky mapující životní spokojenost byly vypůjčeny z výzkumu Borecké (2012). Index životní spokojenosti byl měřen pouze u žáků, kteří mají profil na sociální síti Facebook. Pro výpočet indexu byly použity otázky z dotazníku č. 31, 32, 33 a 34. Odpovědi na otázky vznikají tři zásadní kategorie životní spokojenosti. Jednotlivé odpovědi byly obodovány. Na základě bodování mohl vzniknout Index životní spokojenosti. U každé otázky, ta odpověď, která vystihovala největší spokojenost, obdržela nejvíce bodů. Maximální Index životní spokojenosti mohl mít hodnotu 8 bodů, minimální Index životní spokojenosti mohl mít hodnotu 0 bodů.

Níže představím nejdříve dílčí výsledky týkající jednotlivých otázek. Pro přehlednost zvýrazním údaje, které jsou důležité. Vždy první odpověď na otázku se bere jako odpověď s největší životní spokojeností. V indexu je pak nejvíce bodována a to počtem 2 bodů. Druhá odpověď je bodována 1 bodem a třetí odpověď je ohodnocena nulovým počtem bodů. Třetí odpověď předznamenává životní nespokojenost.

Co si myslíš sám/sama o sobě?		Absolutní četnost	Relativní četnost v % z celku 165	Relativní četnost v % z celku 144
Kategorie	Jsem šikovný(á)	37	22,4	25,7
	Občas se mi něco nepovede	93	56,4	64,6
	Zkazím vše a jsem neschopný(á)	14	8,5	9,7
	Celkem	144	87,3	100,0
Nemají FB		21	12,7	
Celkem		165	100,0	

Tabulka 5: Otázka č. 31: Co si myslíš sám/sama o sobě?

Jsi spokojen (a) s uspořádáním svého života?		Absolutní četnost	Relativní četnost v % z celku 165	Relativní četnost v % z celku 144
Kategorie	Ano	64	38,8	44,4
	Částečně	69	41,8	47,9
	Vůbec	11	6,7	7,6
	Celkem	144	87,3	100,0
Nemají FB		21	12,7	
Celkem		165	100,0	

Tabulka 6: Otázka č. 32: Jsi spokojen (a) s uspořádáním svého života

Abych byl (a) vynikajícím žákem, o to stojím ...		Absolutní četnost	Relativní četnost v % z celku 165	Relativní četnost v % z celku 144
Kategorie	Moc	53	32,1	36,8
	Středně	73	44,2	50,7
	vůbec ne	18	10,9	12,5
	Celkem	144	87,3	100,0
Nemají FB		21	12,7	
Celkem		165	100,0	

Tabulka 7: Otázka č. 33: Abych byl vynikajícím žákem, o to stojím ...

Myslím,		Absolutní četnost	Relativní četnost v % z celku 165	Relativní četnost v % z celku 144
Kategorie	že se mi ve studiu daří	33	20,0	22,9
	že když vím, co mi dělá při studiu těžkosti, dokážu je vyřešit nebo alespoň zmírnit	102	61,8	70,8
	že učivu nerozumím a studium nezvládám	9	5,5	6,3
	Celkem	144	87,3	100,0
Nemají FB		21	12,7	
Celkem		165	100,0	

Tabulka 8: Otázka č. 34: Myslím,

Z výše zmíněných otázek byl v Excelu, pomocí vzorce vypočítán Index životní spokojenosti a četnost jeho zastoupení v jednotlivých kategoriích.

INDEX spokojenosti		Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Počet bodů dosažených v INDEXU	1	1	0,7
	2	4	2,8
	3	12	8,3
	4	43	29,9
	5	32	22,2
	6	32	22,2
	7	18	12,5
	8	2	1,4
	Celkem	144	100,0
Nemají FB		21	
Celkem		165	

Tabulka 9: Rozložení respondentů podle dosažených bodů v Indexu životní spokojenosti

V tabulce č. 9 můžeme vidět jednotlivé zastoupení respondentů podle dosažených bodů v indexu spokojenosti. Z tabulky vyplývá, že nikdo nedosáhl minimálního počtu 0 bodů, ale

za to dva žáci dosáhli maximálního možného skóre, tedy 8 bodů. Nejvíce žáků, se pohybuje okolo středního pásma Indexu životní spokojenosti.

9.2 Index rizikového chování

Index rizikového chování byl sestaven z 15 otázek, které byly vybrány napříč celým dotazníkem a napříč jednotlivými oblastmi (kromě oblasti mapující Životní spokojenost), tak aby mapovaly rizika chování na sociální síti, která byla více přiblížena v teoretické části práce. Index rizika byl sestaven z dotazníku z otázek č. 2, 3, 4, 7, 12, 15, 17, 18, 19, 20, 24, 25, 26, 28 a 30. Odpovědi na jednotlivé otázky byly obodovány podle rizika, odpověď s potenciálně největším rizikem dostala nejvíce bodů. Maximální Index rizikového chování mohl mít maximální hodnotu 92 bodů a minimální Index rizikového chování mohl mít hodnotu 15. V indexu rizikového chování jsou zastoupeny různé typy otázek, nelze proto obecně říci, jaká odpověď měla kolik bodů. U každé otázky jsou body přidělovány individuálně podle potenciální míry rizika. Potenciální míra rizika vychází z nastudované literatury, teoretické části práce a dlouhodobou osobní zkušenosti s prací s dětmi, jako Lektor primární prevence sociálně nežádoucích jevů, včetně prevence kyberšikany a bezpečného chování na internetu. U každé otázky se zmíním, co považuji za nejrizikovější a tudíž, co obdrželo nejvíce bodů, odpovědi byly přidělovány nejčastěji od 1 do 5 bodů. Důvody, které vedly k označení „rizikové“ odpovědi, zde již nebudou vysvětlovány. Bylo tak učiněno v teoretické části práci.

Kolik času průměrně denně strávíš na Facebooku (FB)?		Absolutní četnost	Relativní četnost v % z celku 165	Relativní četnost v % z celku 144
Kategorie	Do jedné hodiny	73	44,2	50,7
	Jednu až dvě hodiny	25	15,2	17,4
	Dvě až tři hodiny	22	13,3	15,3
	Tři až čtyři hodiny	7	4,2	4,9
	Čtyři až pět hodin	8	4,8	5,6
	Více jak pět hodin	9	5,5	6,3
	Celkem	144	87,3	100,0
Nemají FB		21	12,7	
Celkem		165	100,0	

Tabulka 10: Otázka č. 2: Kolik času průměrně denně strávíš na Facebooku?

Za rizikové je považováno, čím více hodin denně žáci stráví na Facebooku. V indexu rizikového chování kategorie Do jedné hodiny, byla bodována 0 body, je považována za nerizikovou. Kategorie Více jak pět hodin byla ohodnocena maximem bodů v této otázce, 5 body.

Jaké informace o sobě zveřejňuješ?	Absolutní četnost	Relativní četnost v % celku 165
Celé jméno a příjmení	131	79,4
Datum narození	95	57,6
Adresu bydliště	13	7,9
Telefon	24	14,5
Email	94	57
Zájmy	106	64,2
Něco jiného	29	17,1
Nic z výše uvedeného	0	0

Tabulka 11: Otázka č. 3: Jaké informace o sobě zveřejňuješ. (výběr více možností)

Tabulka 11 mapuje, co všechno žáci o sobě zveřejňují na Facebooku. U otázky měli respondenti zaškrtnout všechny odpovědi, které se jich týkají, proto výsledná procenta nedávají dohromady 100%, ale ukazují relativní část ze 165, čili ze všech respondentů, kteří dotazník vyplnili. Procenta jsou tudíž pouze orientační a ukazují poměr mezi jednotlivými odpověďmi. Za nejrizikovější je vnímáno poskytnutí adresy bydliště a telefonu. Za nejméně rizikové je hodnoceno zveřejnění zájmů. U této otázky se body sčítaly, platí totiž, čím více informací o sobě žák dá k dispozici, tím potenciální riziko stoupá. U odpovědi Něco jiného žáci nejčastěji odpovídali, že zveřejňují oblíbené zpěváky či skupiny, pohlaví či zda jsou zadaní či nikoliv. Ty to odpovědi byly bodovány individuálně.

Kdo všechno může tyto informace vidět?		Absolutní četnost	Relativní četnost v % z celku 165	Relativní četnost v % z celku 144
Kategorie	Všichni	19	11,5	13,2
	Přátelé a přátelé přátel	24	14,5	16,7
	Pouze přátelé	93	56,4	64,6
	Pouze vybrané skupiny přátel	4	2,4	2,8
	Nevím, jaké mám nastavení	4	2,4	2,8
	Celkem	144	87,3	100,0
Nemají FB		21	12,7	
Celkem		165	100,0	

Tabulka 12: Otázka č. 4: Kdo všechno může tyto informace vidět?

Za nejvíce rizikové je považováno, pokud žáci nemají svůj profil zabezpečený a sdílí veškeré informace se všemi. Odpověď Všichni, tak získává v Indexu rizikového chování 5 bodů, Přátelé přátel 4 body, a pokud, uživatel neví jaké má nastavení, může se jednat o to (ale nemusí), že svůj profil nezabezpečil a proto má stále automatické nastavení Facebooku jako Veřejné a tudíž k jeho informacím mají přístup všichni, je tato odpověď považována za rizikovou s ohodnocením 4 bodů.

Myslíš, že lidé na FB píší vždy pravdivé informace?		Absolutní četnost	Relativní četnost v % z celku 165	Relativní četnost v % z celku 144
Kategorie	Určitě ano	3	1,8	2,1
	Spíše ano	32	19,4	22,2
	Nevím	39	23,6	27,1
	Spíše ne	47	28,5	32,6
	Určitě ne	23	13,9	16,0
	Celkem	144	87,3	100,0
Nemají FB		21	12,7	
Celkem		165	100,0	

Tabulka 13: Otázka č. 7: Myslíš, že lidé na FB píší vždy pravdivé informace?

Míra rizikového chování u výše zmíněné otázky vychází z předpokladu, že pokud se žáci domnívají, že lidé na Facebooku píší vždy pravdivé informace, mohou být častěji oklamáni a obelháni. V důsledku tohoto může být zneužito jejich dětské naivity a mohou být tak

vystavení nebezpečnému rizikovému chování. Za nejrizikovější jsou označeny odpovědi Určitě ano (5 bodů) a Spíše ano (4 body).

Mluví s Tebou rodiče o bezpečném chování na FB?		Absolutní četnost	Relativní četnost v % z celku 165	Relativní četnost v % z celku 144
Kategorie	Určitě ano	34	20,6	23,6
	Spíše ano	51	30,9	35,4
	Nevím	7	4,2	4,9
	Spíše ne	31	18,8	21,5
	Určitě ne	21	12,7	14,6
	Celkem	144	87,3	100,0
Nemají FB		21	12,7	
Celkem		165	100,0	

Tabulka 14: Otázka č. 12: Mluví s Tebou rodiče (zákonní zástupci) o bezpečném chování na FB?

Do Indexu rizikového chování byla zařazena i výše zmíněná otázka. Považuji za jedno z nejdůležitějších a nejúčinnějších v rámci prevence, pokud si rodiče s dětmi o Facebooku povídají, zvláště pak, pokud se jejich hovor týká bezpečného chování na sociální síti. Za rizikové chování je tedy považováno, když si děti s rodiči nepovídají, odpověď Určitě ne (5 bodů) a Spíše ne (4 body).

Mluvíš s rodiči, pokud narazíš na FB na někoho či něco, z čeho máš strach nebo obavu?		Absolutní četnost	Relativní četnost v % z celku 165	Relativní četnost v % z celku 144
Kategorie	Určitě ano	24	14,5	16,7
	Spíše ano	24	14,5	16,7
	Nevím	19	11,5	13,2
	Spíše ne	41	24,8	28,5
	Určitě ne	36	21,8	25,0
	Celkem	144	87,3	100,0
Nemají FB		21	12,7	
Celkem		165	100,0	

Tabulka 15: Otázka č. 15: Mluvíš s rodiči (zákonními zástupci), pokud narazíš na FB na někoho či něco, z čeho máš strach nebo obavu?

Za nejvíce rizikové lze považovat, pokud děti nemají k rodičům důvěru, aby se jim svěřily s něčím, co je trápí. Nejvíce bodů v Indexu rizikového chování tak obdrželi žáci, kteří na otázku odpověděli Určitě ne (5 bodů) a Spíše ne (4 body).

Kdo všechno je ve Tvých přátelích?	Absolutní četnost	Relativní četnost v % z celku 144
Přátelé, které znám osobně	144	100
Přátelé, které znám od vidění	92	63,9
Přátelé přátel	35	24,3
Přátelé, které jsem poznal (a) na internetu	35	24,3

Tabulka 16: Otázka č. 17: Kdo všechno je ve Tvých přátelích (lze vybrat více možností)

Tato otázka ukazuje, koho všeho mají žáci ve svých přátelích na Facebooku. Za nejméně rizikové se jeví Přátelé, které znají žáci osobně. To ovšem může, ale nemusí být pravda, protože např. kyberšikany se často dopouští někdo z okolí obětí, tedy někdo, koho oběť zná osobně. Pro účely klasifikace Indexu rizikového chování však bylo obodování dle potenciálního rizika následovné: Nejrizikovější za 5 bodů byla ohodnocena odpověď Přátelé, které jsem poznal(a) na internetu, za 4 body Přátelé přátel, za 3 body Přátelé, které znám od vidění a za 2 body Přátelé, které znám osobně. U této otázky mohli žáci zaškrtnout více odpovědí, proto zjištěné hodnoty relativní četnosti neodpovídají 100% a absolutní četnost se nerovná počtu respondentů mající Facebook, tedy 144.

Kdy přijmeš mezi své přátele osobu, kterou osobně neznáš?		Absolutní četnost	Relativní četnost v % z celku 144
Kategorie	Kdykoliv	5	3,6
	Když je mi ta osoba sympatická	30	20,8
	Když tu osobu znají moji přátelé	58	40,2
	Nepřijímám osoby, které neznám	46	32
	Jiné: Když jsou ve stejné skupině	1	0,7
	Jiné: Když ji potkám ve hře	3	2,0
	Jiné: Když se zeptám se rodičů	1	0,7
	Celkem	144	100,0

Tabulka 17: Otázka č. 18: Kdy přijmeš mezi své přátele osobu, kterou osobně neznáš?

Tabulka ukazuje, kdy jsou žáci ochotni přidat do seznamu svých přátel osobu, se kterou se neznají z reálného života. Tady je bodování rizikového chování dosti spekulativní, protože

rizikové je téměř všechno, neboť žáci nemohou vědět, kdo je ve skutečnosti na druhém konci za počítačem. Obodování je nakonec následovné 5 bodů a nejvíce riziková odpověď byla shledána Kdykoliv, protože zde neprobíhá žádná cenzura přátel, Když je mi ta osoba sympatická, je považováno o něco méně za nebezpečné, proto za ní žáci dostali 4 rizikové body. Ostatní odpovědi byly za 3 body, vyjma odpovědi Zeptám se rodičů za 2 body. U této otázky měli žáci na výběr i z vlastní odpovědi viz: Jiné v tabulce. Pomocí dalšího výpočtu zjistíme z tabulky také, že **98 žáků (68% ze 144) je ochotno si přidat do přátel osobu, kterou osobně neznají**. Viz též tabulka níže.

Setkáváš se (osobně) s osobami, se kterými ses seznámil (a) na FB?		Absolutní četnost	Relativní četnost v % z celku 98
Kategorie	Určitě ano	16	16,0
	Spíše ano	26	26,0
	Nevím	2	2,0
	Spíše ne	30	30,0
	Určitě ne	24	26,0
	Celkem (přidávají si neznámé osoby)	98	100,0
Celkem:	Neodpovídali na otázku	46	
	Nemají FB	21	

Tabulka 18: Otázka č. 19: Setkáváš se osobně s osobami, se kterými ses seznámil (a) na FB?

Na tuto otázku odpovídali pouze žáci, kteří si do přátel přidávají osoby, které neznají z reálného života, čili 98 žáků, viz předchozí otázka. Setkávání se s lidmi, se kterými se uživatel seznámil na internetu, považují za nejrizikovější. Nejvíce bodů tak v Indexu rizikového chování dosahuje odpověď Určitě ano (5 bodů) a Spíše ano (4 body).

Řekl (a) bys někomu o schůzce s někým, koho osobně neznáš?		Absolutní četnost	Relativní četnost v % z celku 165	Relativní četnost v % z celku 144
Kategorie	Určitě ano	66	40,0	45,8
	Spíše ano	27	16,4	18,8
	Nevím	14	8,5	9,7
	Spíše ne	19	11,5	13,2
	Určitě ne	18	10,9	12,5
	Celkem	144	87,3	100,0
Nemají FB		21	12,7	
Celkem		165	100,0	

Tabulka 19: Otázka č. 20: Řekl (a) bys někomu o schůzce s někým, koho osobně neznáš?

Na tuto otázku odpovídali všichni respondenti, i když si nepřidávají do přátel osoby, které neznají a nescházejí se s nimi, neboť do budoucna možná taková situace nastane. Žádoucí je říct někomu o schůzce. Odpovědi Určitě ne (5 bodů) a Spíše ne (4 body), jsou považovány za nejrizikovější.

Víš, co dělat, pokud by ses s obtěžováním či šikanou na FB setkal?		Absolutní četnost	Relativní četnost v % z celku 165	Relativní četnost z celku 144
Kategorie	Určitě ano	68	41,2	47,2
	Spíše ano	51	30,9	35,4
	Nevím	19	11,5	13,2
	Spíše ne	5	3,0	3,5
	Určitě ne	1	,6	,7
	Celkem	144	87,3	100,0
Nemají FB		21	12,7	
Celkem		165	100,0	

Tabulka 20: Otázka č. 24: Víš, co dělat, pokud by ses s obtěžováním či šikanou na FB setkal?

Důležité je, pokud žáci vědí, kam se v případě problému obrátit. Za rizikové je považováno to, pokud nevědí co dělat, tedy odpověď Určitě ne (5 bodů) a Spíše ne (4 body), odpověď Nevím, je vždy považována za 3 body.

Řek l(a) bys někomu, pokud by ses s obtěžováním či šikanou na FB setkal (a)?		Absolutní četnost	Relativní četnost v % z celku 165	Relativní četnost v % z celku 144
Kategorie	Určitě ano	68	41,2	47,2
	Spíše ano	39	23,6	27,1
	Nevím	20	12,1	13,9
	Spíše ne	14	8,5	9,7
	Určitě ne	3	1,8	2,1
	Celkem	144	87,3	100,0
Nemají FB		21	12,7	
Celkem		165	100,0	

Tabulka 21: Otázka č. 25: Řek l(a) bys někomu, pokud by ses s obtěžováním či šikanou na FB setkal (a)?

U této otázky je opět důležité říci někomu, pokud se mi něco na sociální síti nelíbí, či mě někdo obtěžuje. Za rizikové je podobně jako u předchozí otázky považována odpověď Určitě ne (5 bodů) a Spíše ne (4 body).

Myslíš si, že je FB bezpečné místo?		Absolutní četnost	Relativní četnost v % z celku 165	Relativní četnost v % z celku 144
Kategorie	Určitě ano	13	7,9	9,0
	Spíše ano	39	23,6	27,1
	Nevím	30	18,2	20,8
	Spíše ne	44	26,7	30,6
	Určitě ne	18	10,9	12,5
	Celkem	144	87,3	100,0
Nemají FB		21	12,7	
Celkem		165	100,0	

Tabulka 22: Otázka č. 26: Myslíš si, že je FB bezpečné místo?

Tato otázka vychází z předpokladu, že se žáci domnívají, že Facebook je bezpečné místo a neberou v úvahu rizika, která jim mohou hrozit, a kterých se nevědomky mohou dopouštět. Za rizikové odpovědi je považováno Určitě ano (5 bodů) a Spíše ano (4 body).

Setkáváš se raději s lidmi prostřednictvím FB než osobně?		Absolutní četnost	Relativní četnost v % z celku 165	Relativní četnost v % z celku 144
Kategorie	Určitě ano	7	4,2	4,9
	Spíše ano	10	6,1	6,9
	Nevím	13	7,9	9,0
	Spíše ne	60	36,4	41,7
	Určitě ne	54	32,7	37,5
	Celkem	144	87,3	100,0
Nemají FB		21	12,7	
Celkem		165	100,0	

Tabulka 23: Otázka č. 28: Setkáváš se raději s lidmi prostřednictvím FB než osobně?

Pokud se žáci setkávají s lidmi raději prostřednictvím sociální sítě, nežli osobně, může to předznamenávat problém závislosti na sociálních sítích. Může to ukazovat, že něco není v pořádku. Zde by bylo zapotřebí zkoumat dále a zjistit z jakého důvodu, se žáci raději setkávají na Facebooku, nežli osobně. V rámci této práce je považováno za rizikové, pokud je odpověď Určitě ano (5 bodů) a Spíše ano (4 body).

Dovedeš si představit, že bys nebyl (a) na sociální síti FB?		Absolutní četnost	Relativní četnost v % z celku 165	Relativní četnost v % z celku 144
Kategorie	Určitě ano	45	27,3	31,3
	Spíše ano	30	18,2	20,8
	Nevím	27	16,4	18,8
	Spíše ne	19	11,5	13,2
	Určitě ne	23	13,9	16,0
	Celkem	144	87,3	100,0
Nemají FB		21	12,7	
Celkem		165	100,0	

Tabulka 24: Otázka č. 30: Dovedeš si představit, že bys nebyl (a) na sociální síti FB?

Poslední otázka, jež je součástí Indexu rizikového chování, mapuje podobně jako otázka předchozí potenciální závislost, která může pramenit z důsledku, že si žáci neumějí představit, že by nebyli na sociální síti Facebook. Za rizikové odpovědi jsou tedy Určitě ne (5 bodů) a Spíše ne (4 body).

INDEX rizika		Absolutní četnost	Relativní četnost v % z celku 144
Počet bodů (kategorie)	21 – 35	21	14,6
	36 – 51	88	61,1
	52 - 67	29	20,1
	68 – 83	6	4,2
	Celkem	144	100,0
Nemají FB		21	
Celkem		165	

Tabulka 25: Index rizikového chování v kategoriích dle dosaženého počtu bodů

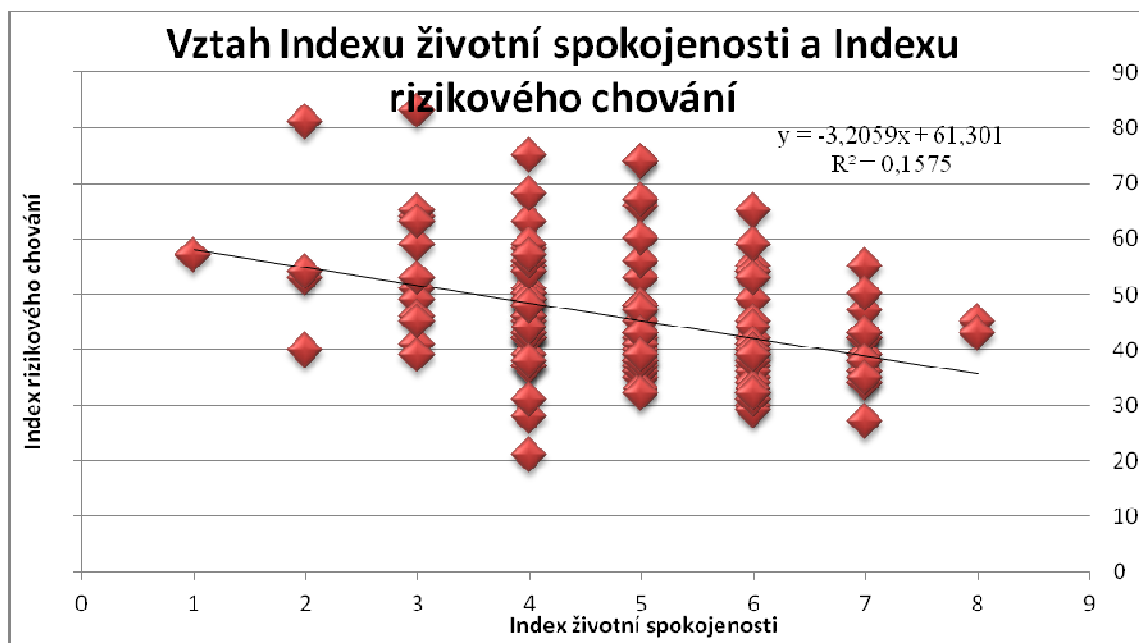
Výsledná tabulka Indexu rizikového ukazuje ve čtyřech kategoriích četnosti a relativní zastoupení žáků, podle toho, kolik tzv. rizikových bodů nasbírali a jaký je tedy jejich celkový výsledný Index rizikového chování. Minimálně bylo možno získat 15 bodů, takový člověk se rizikově na sociální síti nechová. Maximální počet bodů byl 92, což znamená maximální riziko, kterého se může respondent na základě odpovědi v dotazníku dopustit. V tabulce nelze vidět jednotlivé bodové zastoupení, tabulka by pak působila nepřehledně, proto byly zvoleny zástupné kategorie určující vždy rozsah bodů.

Pokud budeme jako rizikové chování brát dvě poslední kategorie, může zjistit, že cca ¼ (24,3%) žáků se na sociální síti Facebook může chovat rizikově.

9.3 Vztah Indexu životní spokojenosti a Indexu rizikového chování (H1)

Získané hodnoty Indexu životní spokojenosti a Indexu rizikového chování spolu byly porovnány pomocí Excelu. Cílem bylo zjistit, zdali mezi indexy existuje vzájemný vztah.

Graf níže ukazuje korelaci mezi Indexem životní spokojenosti a Indexem rizikového chování. Korelaci můžeme chápat jakou souvislost mezi Indexem životní spokojenosti a Indexem rizikového chování.

Graf 1: Vztah Indexu životní spokojenosti a Indexu rizikového chování

9.3.1 Statistické ověření hypotézy H1

Pro statistické ověření hypotézy H1 byl použit výpočet korelace v Excelu.

H1 : Mezi Indexem životní spokojenosti a Indexem rizika existuje statisticky významný vzájemný vztah.

Výpočtem vyšla korelace - 0,397, to že vyšla záporná korelace, v praxi znamená, že nízké hodnoty Indexu životní spokojenosti na sebe váží vysoké hodnoty Indexu rizikového chování. Mohlo by to tedy znamenat, že ten kdo je v životě spokojený se méně dopouští rizikového chování a naopak, kdo je v životě méně nespokojený, může mít větší tendence chovat se rizikově na sociální síti.

Abychom mohli s jistotou říci, že zjištěná korelace je významná, je potřeba zjištěné hodnoty porovnat T-testem v Excelu. Pomocí matematického vzorce se porovnává vypočítaná hodnota s kritickou hladinou T. Kritická hladina T, se vždy určuje pro dané hladiny významnosti. Čím je hladina významnosti nižší, tím přesnější je závěr. Pro 5% hladinu významnosti je kritické T 1,97, pro 1% hladinu významnosti je T 2,61. Tyto hodnoty se stanoví z počtu měření, které máme k dispozici, tedy 144, což je počet respondentů, kteří jsou uživateli Facebooku. V praxi se nejvíce používá hladina 5% významnosti, 1% hladina je však přesnější.

Při porovnání hodnot můžeme konstatovat, že se prokázalo, že **zjištěná korelace je významná**, jak pro 5%, tak i pro 1% hladinu významnosti. Znamená to tedy, že **mezi Indexem životní spokojenosti a Indexem rizikového chování existuje statisticky významný vztah**, čímž se potvrdila H1.

9.4 Rozdíly u žáků s nízkým a s vysokým Indexem životní spokojenosti ve vztahu k předmětu a způsobu komunikace na Facebooku (H2)

K ověření druhé hypotézy bylo zapotřebí stanovit si, co je nízký Index životní spokojenosti a co je vysoký Index životní spokojenosti. Celý index byl tak rozdělen do tří kategorií, jak můžeme vidět níže.

INDEX spokojenosti - kategorizovaný		Absolutní četnost	Relativní četnost v % z celku 165	Relativní četnost v % z celku 144
Kategorie	1(index 1,2,3)	17	10,3	11,8
	2(index 5,4)	75	45,5	52,1
	3(index 8,7,6)	52	31,5	36,1
	Celkem	144	87,3	100,0
Nemají FB		21	12,7	
Celkem		165	100,0	

Tabulka 26: Kategorizovaný Index životní spokojenosti

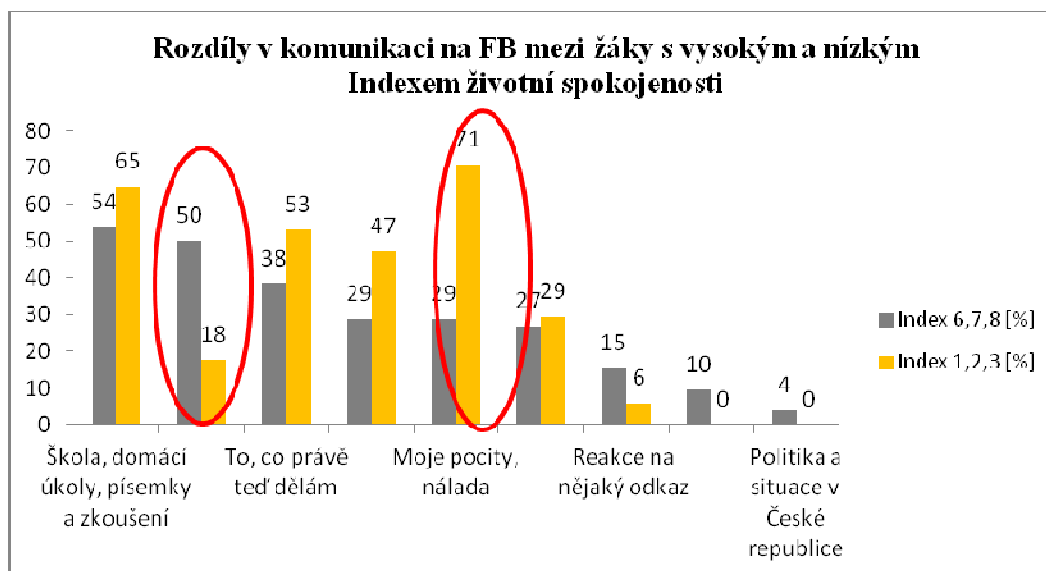
V kategorii 1 je zaznamenán Index životní spokojenosti s hodnotami 1,2,3. Znamená to, že do této kategorie s nízkým Indexem životní spokojenosti spadají žáci, kteří jsou dle výsledků výzkumu nejméně spokojeni. Žáci se středním indexem (5 a 4) jsou v kategorii 2. Tito žáci jsou středně, či průměrně spokojeni. Do třetí kategorie spadají žáci, mající vysoký Index životní spokojenosti, znamená to tedy, že jsou v životě nejvíce spokojeni.

Vysoký a nízký Index životní spokojenosti byl porovnáván společně se dvěma otázkami z dotazníku a to s otázkami: Co je Tvým nejčastějším předmětem komunikace na Facebooku? K čemu nejčastěji využíváš Facebook?

Co je Tvým nejčastějším předmětem komunikace na Facebooku?	Index 1,2,3 [%]	Index 4,5 [%]	Index 6,7,8 [%]	Celkem[%]
Škola, domácí úkoly, písemky a zkoušení	65	53	54	55
Zájmy a trávení volného času	18	53	50	48
To, co právě teď dělám	53	37	38	40
Řešení a rozebírání osobních problémů	47	17	29	25
Moje pocity, nálada	71	39	29	39
Co Zjišťování nových informací o druhých	29	24	27	26
Reakce na nějaký odkaz	6	35	15	24
Aktuální dění ve světě	0	5	10	6
Politika a situace v České republice	0	7	4	5

Tabulka 27: Otázka č. 6: Co je Tvým nejčastějším předmětem komunikace na FB? / O čem si na FB povídáš?

Žáci měli na výběr z několika odpovědí, k tomu mohli dopsat odpověď vlastní. Možnost vlastní odpovědi nikdo nevyužil. Z vybraných odpovědí žáci vybírali maximálně tři odpovědi.

Graf 2: Rozdíly v komunikaci na FB mezi žáky s vysokým a nízkým Indexem životní spokojenosti

Z tabulky i z grafu můžeme vyčíst, rozdíly mezi žáky s vysokým Indexem životní spokojenosti a mezi žáky s nízkým (nižším) Indexem životní spokojenosti. Patrné jsou dva statisticky významné rozdíly.

- 1) Děti s vyšším Indexem životní spokojenosti daleko méně sdělují na sociální síti Facebook své pocity a nálady (jen 3 z deseti, zatímco děti s nižším Indexem životní spokojenosti 7 z deseti).
- 2) Děti s vyšším Indexem životní spokojenosti daleko více řeší zájmy a trávení volného času (5 z deseti, zatímco u dětí s nižším Indexem životní spokojenosti jsou to jen 2 z deseti).

Můžeme tedy konstatovat, že žáci s vyšší Indexem životní spokojenosti nesdělují na sociální síti svoje pocity a nálady a daleko více řeší na FB svoje zájmy a trávení volného času, než žáci s nižším Indexem životní spokojenosti. U ostatních činností, ačkoliv vykazují jiné frekvence a jiné procentuální podíly, nelze statisticky dokázat, že rozdíly jsou nenáhodné. Například 53 procent a 37 procent u odpovědi "co právě teď dělám" není tak velký rozdíl, aby se dalo říci, že rozdíl je statisticky významný. Jen výše zmíněné dvě činnosti se na základě indexu spokojenosti diferencují.

K čemu nejčastěji využíváš FB?	Index 1,2,3 [%]	Index 4,5 [%]	Index 6,7,8 [%]	Celkem [%]
K psaní stavů (co se mi honí hlavou)	18	7	2	6
K prohlížení si stavů mých přátel	41	32	23	30
K prohlížení si fotek, obrázků, videí mých přátel	71	59	62	61
Ke sdílení fotek, obrázků, videí, článků, informací a aplikací	18	23	19	21
Ke komentování příspěvků ostatních	12	21	19	19
K chatování (konverzování) s druhými	71	75	77	75
K posílání zpráv druhým	18	16	27	20
K hraní her na FB	6	19	8	13
K lajkování (označení: To se mi líbí)	18	24	23	23

Tabulka 28: Otázka č. 9: K čemu nejčastěji využíváš FB?

Žáci měli k této otázce na výběr z několika odpovědí, k tomu mohli dopsat odpověď vlastní. Možnost vlastní odpovědi nikdo nevyužil. Z vybraných odpovědí žáci vybírali maximálně tři odpovědi. I když se odpověď ptá na využití Facebooku, jedná se o jednotlivé způsoby komunikace prostřednictvím sociální sítě Facebook.

Z tabulky vyplývá, že byl shledán jeden statisticky významný rozdíl.

1) Děti s vyšším Indexem životní spokojenosti daleko méně sdělují svůj stav (co se mi honí hlavou) na sociální síti Facebook. Jsou to pouze 2 žáci ze sta. Žáci s nižším Indexem životní spokojenosti jsou to 2 z deseti.

Můžeme tedy konstatovat, že žáci životně spokojenější nemají takovou potřebu, či zájem se prezentovat na sociální síti v podobě sdělování toho, co dělám, kam jdu, jakou mám náladu apod.

U ostatních činností, ačkoliv vykazují jiné frekvence a jiné procentuální podíly, nelze statisticky dokázat, že rozdíly jsou nenáhodné. Například, 41 procent a 23 procent u odpovědi "prohlížení si stavů mých přátel" není tak velký rozdíl, aby se dalo říci, že rozdíl je statisticky významný. Jen výše zmíněná činnost se na základě indexu spokojenosti diferencuje.

9.4.1 Statistické ověření hypotézy H2

Na základě hodnot zjištěných hodnot prezentovaných v tabulce č. 27 a v tabulce č. 28 došlo ke **statistickému ověření hypotézy H2 : Mezi žáky s nízkým Indexem životní spokojenosti a vysokým Indexem životní spokojenosti existují rozdíly v tom, o čem si na Facebooku povídají a co na sociální síti dělají.**

K ověření byly použity funkce v Excelu. Pro zjištění statistické významnosti byl Aplikován Mann-Whitney U-test. Na základě výsledku U-testu, můžeme potvrdit platnost hypotézy H2. Nicméně je třeba zmínit, ačkoliv existují rozdíly mezi dvěma proměnnými, které byly zkoumány, rozdíly byly statisticky potvrzeny pouze tři, jak bylo zmíněno výše.

9.5 Interpretace výsledků

Na základě provedeného empirického šetření, kterého se účastnili žáci druhého stupně dvou základních škol došlo ke statistickému potvrzení obou stanovených hypotéz. Potvrdilo se, že existuje vztah mezi životní spokojeností a rizikovým chování na Facebooku. Tento vztah je ze statistického hlediska významný. Zjištěná míra rizikového chování na Facebooku je ovlivněna životní spokojeností. Podle zjištěných dat čím více je žák v životě spokojený, tím méně se dopouští rizikového chování na sociální síti Facebook, které by ho mohlo potenciálně ohrozit. Žáci, kteří se vystavují většímu ohrožení na Facebooku jsou dle výzkumu méně spokojeni. Tento vztah, který vyplynul z výzkumu, je jistě pozoruhodný, nikoliv však neočekávatelný.

Zajímavé zjištění přineslo i ověření druhé hypotézy. Výzkum potvrdil existenci rozdílů v předmětu a způsobu komunikace na Facebooku u žáků s nižším Indexem životní spokojenosti a s Vyšším indexem životní spokojenosti.

Žáci s vyšším Indexem životní spokojenosti méně sdělují na Facebooku své pocity a nálady a více se věnují svým zájmům a trávení volného času, oproti tomu žáci s nižším Indexem životní spokojenosti, tedy žáci, kteří se necítí být tolik spokojeni, rády prezentují to, jak se mají, jak se cítí a jakou mají náladu.

Dá se předpokládat a výzkum to částečně potvrzuje, že žáci s nižším Indexem životní spokojenosti nekomunikují s ostatními tolik o svých zájmech, protože jejich hlavním zájmem je právě trávení volného času na sociální síti. Je možné na základě šetření vyslovit domněnku, že sdílení pocitů a nálad s ostatními může být jakási forma kompenzace životní nespokojenosti. Žáci s nižším indexem více informují ostatní o tom, co dělají, co prožívají, kam se chystají a celkově můžeme říci, že jsou i více aktivnější na sociální síti.

Z výzkumného zjištění můžeme stanovit dva typy uživatelů Facebooku a kombinováním těchto typů vznikne třetí typ, který se bude nacházet mezi prvním a druhým typem uživatelů.

První typ uživatelů Facebooku je v životě a ve škole více spokojený. Na sociální síti je obezřetnější, neriskuje tolik a celkově se chová bezpečněji. Tento typ uživatelů společně diskutuje hlavně nad zájmy a trávením volného času.

Druhým typem uživatelů Facebooku jsou jedinci v životě méně spokojení. Tito žáci více s ostatními sdílejí svoje pocity, nálady a další prožitky. Na sociální síti jsou aktivnější v psaní svých statusů, co dělají, kam se chystají. Častěji informují ostatní o detailech ze svého života a soukromí. Tyto jedinci více podceňují rizika a nástrahy sociálních sítí a celkově více ohrožují svým počínáním sebe i své okolí.

Třetím typem uživatelů Facebooku je kombinace obou předchozích typů.

9.6 Diskuze

Výzkum prezentovaný v diplomové práci otevřel celou řadu otázek a v žádném případě nebyl vyčerpán potenciál dotazníkového šetření.

Z výzkumu mimo jiné vyplynulo, že ačkoliv je hranice pro používání Facebooku 13 let, 74,4% respondentů, kterým je jedenáct či dvanáct let, používá Facebook. Podle výzkumu EU Kids online je v České republice 52% žáků ve věku 9-12 let, kteří používají sociální síť Facebook. Otázkou zůstává, co s tím? Je správné, aby se takto mladí žáci vyskytovali na sociální síti, která svým opodstatněním je přístupná uživatelům od 13let?

Do budoucna by bylo jistě zajímavé zjistit, jak se liší čas strávený na Facebooku, předmět a způsob komunikace mezi mladšími a staršími žáky a jestli existují rozdíly v chování chlapců a dívek na sociální síti? Doposud výzkumy zjistily, že čím starší žák, tím více rizik se v chování na internetu dopouští. Což rozbíjí zažitý stereotyp, kdy starší žáci už přece musí vědět, jak se bezpečně chovat na sociální síti a internetu.

Oblast dotazníku, která nebyla ve výzkumu využita, je i mimo jiné prospěch žáků. Zde si můžeme položit otázku, zdali souvisí prospěch ve škole s tím, jak rizikově se žáci chovají?

Z výzkumu se kromě výše zveřejněných zjištění, podařilo též zjistit vliv známky z matematiky a českého jazyka na životní spokojenost. Podařilo se statisticky ověřit, že čím vyšší je Index životní spokojenost, tím nižší je známka z matematiky a z českého jazyka. O něco větší vliv na životní spokojenost má známka z českého jazyka, nežli známka z matematiky. Tato zjištění potvrzují logiku problému, ten kdo má lepší známku, je více spokojený, což vyplývá i z výzkumu Mareše (2007), kdy školní prospěch hraje roli v posuzování životní spokojenosti.

Úskalím výzkumu se jeví malý vzorek respondentů, který je sice dostačující pro diplomovou práci, z výzkumného hlediska je však 165/144 respondentů málo. Výzkumná zjištění nelze tudíž aplikovat na celou populaci 11-16 let, ani považovat vzorek za reprezentativní, což si ani výzkum nekladl za cíl. Výzkum by tak alespoň mohl nastínit budoucí směr bádání v této oblasti a zkoumat životní spokojenost a rizikové chování žáků na větším vzorku populace. Úskalím se může jevit i výběr vzorku, ten byl vybrán nenáhodně ze škol, kde autorka pracuje jako lektorka prevence, avšak vybrané dvě školy neabsolvovaly preventivní program zaměřený na bezpečné chování na internetu a kyberšikanu. Domnívám se proto, že odpovědi žáků nebyly zkresleny více, než v rámci nevýhod použití dotazníkového šetření.

Dotazníkové šetření je jevílo, jako v hodná metoda výzkumu, ačkoliv pokud by byl výzkum prováděn opakovaně, bylo by zapotřebí drobných změn ve formulaci některých otázek. Pro přesnější interpretaci výsledků by bylo v budoucnu dobré doplnit dotazníkové šetření i rozhovory s alespoň některými respondenty.

Úskalím výzkumu je i jednoznačně míra subjektivity při vyhodnocování Indexu rizikového chování, Indexu životní spokojenosti a způsobů zkoumání těchto proměnných.

I přes výše zmíněná úskalí, má prezentovaný výzkum zajímavé zjištění, která by neměla zůstat bez povšimnutí. Index rizikového chování lze považovat za diagnostický nástroj, který odkrývá, kdo je jedinec s rizikovým chováním. Za jedince s rizikovým chováním je dle výzkumu považován žák, který je v životě méně spokojený. Zajímavá je i typologie uživatele Facebooku, kterou můžeme na základě výzkumu sestavit.

Závěr

Na základě uvedených výzkumů a prostudované literatury, jejichž závěry jsou uvedeny v předchozích kapitolách, dále pod zorným úhlem intenzity a významu, kterými sociální sítě disponují, nás v první řadě zajímal, jaký je vztah žáka k sociální síti. Vycházela jsme při tom ze skutečnosti, že sociální sítě představují nejen pozitivní spektrum možností sociálního kontaktu, ale na druhé straně se můžeme setkat i s celou řadou rizik a případného nebezpečí, které umožňuje nezodpovědné chování v sociální síti a často neuvážené zacházení se sociálními kontakty, což dokazuje i fakt, že 68% v respondentů mající Facebook, si přidává do seznamu přátel osoby, které znají jen z prostředí internetu.

Výzkumná zjištění přinesla nový pohled na problematiku sociálních sítí a důležitost se těmito souvislostmi stále zabývat. Životní spokojenost a míra rizikového chování se týká snad všech občanů, kteří se pohybují v prostředí internetu. Nejvíce ohroženou skupinou jsou samozřejmě děti, jejich naivita a důvěřivost jim často brání předvídat zjištěná nebezpečí. Je proto na nás, na rodičích a učitelích, abychom jim umožnili kontakt s tímto virtuálním světem co nejvíce bezpečný.

Závěrem lze říci, že došlo k naplnění cílů a smyslu diplomové práce. Teoretická část přinesla tolik důležité zmapování celé problematiky, které je podstatné pro základní informační kapitál k osvětě a prevenci mezi učiteli, rodiči i celé veřejnosti. Je zřejmé, že se otevírají možnosti, které ještě před několika lety neexistovaly a škola patrně není a zatím nebude připravena je řešit tak, jak by se vyžadovalo. Z empirické části vyplynuly očekávaná zjištění. Životní spokojenost ovlivňuje míru rizika, kterého se žáci na sociální síti Facebook dopouštějí a přítomnost rozdílů v předmětu a způsobu komunikace mezi žáky s větším a menším pocitem životní spokojenosti pomohl odhalit stručnou charakteristiku uživatelů Facebooku. Míra rizikového chování se tak stala diagnostickým nástrojem na pomoc dětem s nižším pocitem životní spokojenosti. Děti potřebují pomoc. Řešení problémů hledají ve virtuální realitě na Facebooku, o přínosu takového řešení můžeme však pochybovat.

Facebook hraje roli v řešení životní spokojenosti dětí. Nízký a vysoký index životní spokojenosti, stejně tak jako Index rizikového chování je důležitý diagnostický údaj, který pramení ze školního i mimo školního prostředí.

Otázkou zůstává, jak efektivně reagovat na objevující se stále nová rizika a nová zjištění? Jak zdokonalit systém prevence a zapojit do něj všechny (děti, rodiče, učitele, veřejnost), jichž se to týká? Je životní spokojenost ovlivněna rizikovým chováním, nebo je rizikové chování ovlivněno životní spokojeností? Na tyto a mnohé další otázky zatím neznáme odpověď, nic nám však nebrání v tom, začít tyto odpovědi hledat.

Největší přínos a smysl diplomové práce spatřuji v nastínění problematiky sociálních sítí v jiném kontextu, než tomu bylo doposud a poukázat na souvislosti, jež mohou pomoci ochránit děti a dospívající před nástrahami internetu a sociálních sítí.

Použitá literatura

BORECKÁ J. *Sebepojetí a možnosti jeho utváření ve výchovně vzdělávacím procesu: diplomová práce*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta filozofická, Katedra pedagogiky. 2012

BUERMANN, U. a R. HRADIL. *Jak (pře)žít s médii: příležitosti a hrozby informačního věku a nové úkoly pedagogiky*. Vyd. 1. Hranice: Fabula, 2009, 239 s. ISBN 978-808-6600-581.

BUREŠ, L. *Internetové sociální sítě, pohled na jejich využívání především žáky ZŠ a s tím spojená případná rizika: diplomová práce*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra technické a informační výchovy, 2010

DIENER, E. *Subjective well-being*. Psychological bulletin (542-575), 1984.

FILLECIA, M., a kol. *Jak se prezentujeme na internetu*. Praha: Online Safety Institute, 2010.

FISCHER, S. a J. ŠKODA. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 218 s. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4727-813.

GACKENBACH, J. *Psychology and the Internet: intrapersonal, interpersonal, and transpersonal implications*. San Diego, Calif.: Academic Press, c1998, xix, 369 p. ISBN 01 227-1950-6.

GROHOL, J. M. *Future Clinical Directions*. In GACKENBACH, J. *Psychology and the Internet: intrapersonal, interpersonal, and transpersonal implications*. San Diego, Calif.: Academic Press, c1998, xix, 369 p. ISBN 01 227-1950-6.

GRIFFITHS, M. *Internet Addiction: Does It Really Exist?* In GACKENBACH, J. *Psychology and the Internet: intrapersonal, interpersonal, and transpersonal implications*. San Diego, Calif.: Academic Press, c1998, xix, 369 p. ISBN 01 227-1950-6.

HAMPLOVÁ, D. *Životní spokojenost: rodina, práce a další faktory*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2004, 43 s. Sociologické studie/Sociological Studies, 04:06. ISBN 80-733-0063-X.

JIROVSKÝ, V. *Kybernetická kriminalita: nejen o hackingu, crackingu, virech a trojských koních bez tajemství*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007, 284 s. ISBN 978-80-247-1561-2.

KIRKPATRICK, D. *Pod vlivem Facebooku: příběh z nitra společnosti, která spojuje svět*. Vyd. 1. Překlad Helena Danihelková, Jiří Huf, Ondřej Doseděl. Brno: Computer Press, 2011, 320 s. ISBN 978-80-251-3573-0.

KNAPOVÁ J. *Počítač doma a ve škole, s ohledem na rizika ohrožující osobnostní rozvoj dítěte: bakalářská práce*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta filozofická, Katedra pedagogiky. 2010.

KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871 5.

KOPECKÝ a spol. *Nebezpečí internetové komunikace III*. Pedagogická fakulta Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc: 2012. ISBN 978-80-244-3088-1.

MAREŠ, J. *Kvalita života u dětí a dospívajících*. Brno: MSD, 2006, 228 s. ISBN 80-866-3365-9.

MAREŠ, J. a kol. *Kvalita života u dětí a dospívajících II*. Brno: MDS, 2007. ISBN 978-80-7392-008-1.

MIČIENKA, M. a J. JIRÁK. *Základy mediální výchovy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 295 s. ISBN 978-807-3673-154.

NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislost: současné poznatky a perspektivy léčby*. Praha: Portál, 2000, 150 p. ISBN 80-717-8432-X.

PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1916-3.

PLAŇAVA, I. a M. PILÁT. *Děti, mládež a rodiny v období transformace: sborník prezentací na sympoziu pořádaném ve dnech 19.-21. září 2002 Fakultou sociálních studií Masarykovy univerzity, Brno = Children, youth and families in period of transition : proceedings of the symposium organized by Faculty of Social Studies, Masaryk University, Brno (19-21 Sept. 2002)*. Vyd. 1. Brno: Barrister, 2002, 290 p. ISBN 80-865-9836-5.

PUNCH, K. *Základy kvantitativního šetření*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 150 s. ISBN 978-80-7367-381-9.

ROGERS, V. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Vyd. 1. Překlad Ondřej Vágner. Praha: Portál, 2011, 97 s. ISBN 978-807-3679-842.

ŠMAHEL, D. *Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: Triton, 2003, 158s. Psychologická setkávání, sv. 6. ISBN 80-725-4360-1.

TURKLE, S. *Life on the screen: identity in the age of the Internet*. 1st Touchstone ed. New York: Touchstone Book, 1997, 347 s. ISBN 06-848-3348-4.

Internetové zdroje

- Ask you. [online]. 2012. vyd. [cit. 2012-7-9]. Dostupné z: <http://www.askyou.cz/>
- Bezpečně online. [online]. 2012. vyd. [cit. 2012-7-5]. Dostupné z: <http://www.bezpecneonline.cz/>
- Červené tlačítko. [online]. 2012. vyd. [cit. 2012-7-5]. Dostupné z: <http://www.cervene-tlacitko.cz/>
- Česká škola. [online]. 2012. vyd. [cit. 2012-7-3]. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/>
- E-Bezpečí. [online]. 2012. vyd. [cit. 2012-05-10]. Dostupné z: <http://e-bezpeci.cz/>
- Eu kids online. *Klíčová zjištění* [online]. 2011. vyd. [cit. 2012-7-8]. Dostupné z: <http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EUKidsII%20%282009-11%29/EUKidsExecSummary/CzechExecSum.pdf>

- Facebook. [online]. 2012. vyd. [cit. 2012-7-10]. Dostupné z: <http://www.facebook.com/>
- Facebook-hry [online]. 2009 [2011-10-16]. Dostupné <http://www.facebook-cz.com/?id=hry-na-facebooku>
- Google+. [online]. 2012. vyd. [cit. 2012-7-6]. Dostupné z: <http://www.plus.google.com/>
- Google trends. [online]. 2012 vyd. [cit. 2012-7-8]. Dostupné z: <http://trends.google.com/websites?q=Facebook.com%2C+lide.cz%2C+spoluzaci.cz%2C+libimseti.cz&geo=CZ&date=all&sort=0>
- HANDL, J. Facebook pro začátečníky. [online] 09.06.2009 Vyd. [cit. 2012-7-5]. Dostupné z: WWW: <http://www.lupa.cz/clanky/facebook-pro-zacatecniky/>
- Horká linka. [online]. 2012. vyd. [cit. 2012-7-5]. Dostupné z: <http://www.horkalinka.cz/>
- Check Facebook. [online] 2012. vyd. [cit. 2012-6-19]. Dostupné z: <http://checkfacebook.com/>
- It serve: Informační a komunikační technologie. [online]. 2012. vyd. [cit. 2012-7-7]. Dostupné z: <http://www.itserve.cz/index.php/ict>
- Klicksafe. [online]. 2012. vyd. [cit. 2012-12-5]. Dostupné z: <http://www.klicksafe.de/>
- Kybersikana.eu. [online]. 2012. vyd. [cit. 2012-7-5]. Dostupné z: <http://www.kybersikana.eu/>
- Líbím se ti. [online]. 2012. vyd. [cit. 2012-5-5]. Dostupné z: <http://www.libimseti.cz/>
- Lidé. [online]. 2012. vyd. [cit. 2012-5-5]. Dostupné z: <http://www.lide.cz/>
- Lidovky.cz. Twitteru se daří. Počet uživatelů stále stoupá.[online] 2011 vyd. [cit.2012-6-30]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/twitteru-se-dari-pocet-uzivatelu-stale-stoupa-fqu-/ln-media.asp?c=A110602_110434_inmediaape
- Linka pomoci. [online]. 2012. vyd. [cit. 2012-7-5]. Dostupné z: <http://www.pomoconline.cz/>
- Lupa. [online]. 2012. vyd. [cit. 2012-5-5]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/>
- Minimalizace šikany. [online]. 2012. vyd. [cit. 2012-7-5]. Dostupné z: <http://www.minimalizacesikany.cz/>
- Molnár, Z. Možnosti využití sociálních sítí v Competitive Intelligence. *Systems Integration*. [online] 2010. [cit.2012-3-14] dostupné z: <http://si.vse.cz/archive/proceedings/2010/molnar-moznostivyuzeni-sociálních-síti-v-competitive-intelligence.pdf>.

- My space. [online]. 2012. vyd. [cit. 2012-5-5]. Dostupné z: <http://www.myspace.com/>
- Ovce.sk. [online]. 2012. vyd. [cit. 2012-7-5]. Dostupné z: <http://www.ovce.sk/>
- PLATKO, O. *Internetový portál Owebu.cz: Sociální sítě 1.díl* [online]. 2009. vyd. [cit. 2012-6-14]. Dostupné z: <http://owebu.blogger.cz/Internet/Socialni-site-1-dil>
- Prohlášení o právech a povinnostech. *Facebook*. [online] 2012. vyd. [cit.2012-6-22]. Dostupné z: <http://cs-cz.facebook.com/legal/terms>.
- Rande. [online]. 2012. vyd. [cit. 2012-6-5]. Dostupné z: <http://www.rande.cz/>
- Saferinternet. [online]. 2012. vyd. [cit. 2012-7-7]. Dostupné z: <http://www.saferinternet.cz/>
- Seznam se bezpečně. [online]. 2012. vyd. [cit. 2012-7-7]. Dostupné z: <http://www.seznamsebezpecne.cz/>
- Seznam se bezpečně 2. [online]. 2012. vyd. [cit. 2012-7-7]. Dostupné z: <http://www.seznamsebezpecne2.cz/>
- Sociální hry [online]. 2012. vyd. [cit. 2012-6-29]. Dostupné z: <http://www.socialnihry.cz/>
- Sociální sítě. Historie sociálních sítí. *Sociální sítě*. [Online] 25. listopad 2008. vyd.[cit: 2012-6-3]. Dostupné z : http://socialnisite.cz/info/historie_socialnich_siti.
- Sociální sítě. Historie sociálních sítí. *Sociální sítě*. [Online] 25. listopad 2008. vyd.[cit: 2012-6-3]. Dostupné z : <http://socialnisite.cz/info/socialnisite1.dil>
- Sociální sítě. Historie sociálních sítí. *Sociální sítě*. [Online] 25. listopad 2008.vyd.[cit: 2012-6-3]. Dostupné z : <http://socialnisite.cz/info/socialnisite2.dil>
- Spolužáci. [online]. 2012. vyd. [cit. 2012-5-5]. Dostupné z: <http://www.spoluzaci.cz/>
- Startup.lupa.cz. In: *Jak dopadne další český pokus o sociální síť? AskYou se otevírá všem* [online]. 29.2.2012. vyd. [cit. 2012-7-2]. Dostupné z: <http://startup.lupa.cz/clanky/jak-dopadne-dalsi-cesky-pokus-o-socialni-sit-askyou-se-otevira-vsem-zajemcum/>
- SULER, J. *The Psychology of Cyberspace: The online disinhibition effect*. [online]. 1998. vyd. [cit. 2012-24-5]. Dostupné z: <http://users.rider.edu/~suler/psycyber/adoles.html>
- Štěstí, životní spokojenost a syndrom vyhoření: Rozhovor pro časopis Informatorium. HAŇKOVÁ, L. [online]. 20.9.2010. [cit. 2012-7-1]. Dostupné z: <http://www.psychologporadce.cz/clanky.php?id=7>
- Twitter. [online]. 2012. vyd. [cit. 2012-5-5]. Dostupné z: <http://www.twitter.com/>

- Vincos. World map of social networks [online]. 2012. vyd. [cit. 2012-6-30]. Dostupné z: <http://vincos.it/world-map-of-social-networks/>
- Wikipedie. [online]. 2012. vyd. [cit. 2012-7-1]. Dostupné z: <http://www.wikipedie.cz/>
- Youtube. [online]. 2012. vyd. [cit. 2012-6-6]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/>

Přílohy

Příloha č.1 - Dotazník

Ahoj kluci a holky,

prosím o vyplnění následujícího dotazníku. Dotazník má šest stránek. U otázek zaškrtni vždy jen jednu variantu, pokud není uvedeno jinak. Dotazník je anonymní a slouží pouze pro studijní účely jako součást mé diplomové práce. Na otázky neexistuje dobrá ani špatná odpověď. Odpovídej proto pravdivě a upřímně podle sebe. Přečti si vždy pozorně každou otázku.

Děkuji za poctivé vyplnění všech otázek v dotazníku.

Studentka Soc.Ped. UK

Věk:(napiš číslo)
Třída:(stačí ročník tj. 6,7,8,9)
Pohlaví:.....(vyber muž nebo žena)

Moje známka v pololetí 2011/2012 (letošní školní rok) na vysvědčení: (napiš číslo 1 až 5)

Z Českého jazyka:.....
Z Matematiky:.....
Z Cizího jazyka:.....
Ze Zeměpisu:.....
Z Fyziky:.....

.....

1. Máš svůj profil na sociální síti Facebook (FB)?
 - Ano, mám (pokud ano, pokračuj ve vyplňování dotazníku)
 - Ne, nemám

2. Kolik času průměrně **denně** strávíš na Facebooku (FB)?
 - Do jedné hodiny
 - Jednu až dvě hodiny
 - Dvě až tři hodiny
 - Tři až čtyři hodiny
 - Čtyři až pět hodin
 - Více jak pět hodin

3. Jaké informace o sobě na FB zveřejňuješ? (Zaškrtni **všechny**, které máš vyplněné v profilu)

- Celé jméno (jméno a příjmení)
- Datum narození
- Adresu bydliště
- Telefon
- Email
- Zájmy
- Něco dalšího – uveď, co konkrétně:

.....
 Nic z výše uvedeného

4. Kdo všechno může tyto informace vidět?

- Všichni
- Přátelé a přátelé přátel
- Pouze přátelé
- Pouze vybrané skupiny přátel
- Nevím, jaké mám nastavení

5. Využíváš FB ke komunikaci s druhými?

- Určitě ano
- Spíše ano
- Nevím
- Spíše ne
- Určitě ne

6. Co je Tvým nejčastějším předmětem komunikace na FB? (vyber **maximálně tři odpovědi**)
(o čem si povídáš na FB?)

- To, co právě teď dělám
- Moje pocity, nálada
- Řešení a rozebírání osobních problémů
- Zájmy a trávení volného času
- Škola, domácí úkoly, písemky a zkoušení
- Zjišťování nových informací o druhých
- Reakce na nějaký odkaz (hudební, video, článek apod.)
- Politika a situace v České republice
- Aktuální dění ve světě
- Něco dalšího - uveď, co konkrétně:

.....

7. Myslíš, že lidé na FB píší vždy pravdivé informace?

- Určitě ano
- Spíše ano
- Nevím
- Spíše ne
- Určitě ne

8. Co všechno z uvedených možností na FB **často děláš?** (Zaškrtni vše, co **často** děláš.)

- Píšu nové stavy (tj. Co se Ti honí hlavou)
- Komentuji (tj. píšu komentáře) stavy ostatních
- Sdílím s ostatními fotografie, obrázky
- Komentuji své fotografie, obrázky nebo fotografie, obrázky ostatních
- Sdílím s ostatními videa
- Komentuji svá videa nebo videa ostatních
- Sdílím s ostatními odkazy na články nebo odkazy na nějaké nové informace
- Komentuji odkazy na články nebo nějaké zveřejněné informace
- Sdílím různé aplikace na facebooku
- Komentuji různé aplikace na facebooku
- Sdílím něco dalšího - uveď, co konkrétně:
.....
- Komentuji něco dalšího - uveď, co konkrétně:
.....
- Nedělám nic z výše uvedeného (jen si prohlížím)

9. K čemu nejčastěji využíváš FB? (vyber maximálně tři odpovědi)

- K psaní stavů (co se mi honí hlavou)
- K prohlížení si stavů mých přátel
- K prohlížení si fotek, obrázků a videí mých přátel
- Ke sdílení fotek, obrázků, videí, článků, informací a aplikací
- Ke komentování příspěvků ostatních
- K chatování (konverzování) s druhými
- K posílání zpráv druhým
- K hraní her na FB
- K „lajkování“ (like = označení, že se mi něco líbí)
- K něčemu dalšímu – uveď k čemu konkrétně:
.....

10. Povídají si s Tebou Tvoji rodiče (zákonní zástupci) o FB?

- Určitě ano
- Spíše ano
- Nevím
- Spíše ne
- Určitě ne

11. Vědí rodiče (zákonní zástupci), co na FB děláš?

- Určitě ano
- Spíše ano
- Nevím
- Spíše ne
- Určitě ne

12. Mluví s Tebou rodiče (zákonní zástupci) o bezpečném chování na FB?
- Určitě ano
 - Spíše ano
 - Nevím
 - Spíše ne
 - Určitě ne
13. Znají rodiče (zákonní zástupci) většinu Tvých přátel na FB?
- Určitě ano
 - Spíše ano
 - Nevím
 - Spíše ne
 - Určitě ne
14. Máš alespoň jednoho z rodičů (zákonných zástupců) na svém aktivním profilu na FB?
- Ano
 - Ne
15. Mluvíš s rodiči (zákonnými zástupci), pokud narazíš na FB na někoho či něco, z čeho máš strach nebo obavu?
- Určitě ano
 - Spíše ano
 - Nevím
 - Spíše ne
 - Určitě ne
16. Kolik máš v současné době na FB přátel? (uveď číslovkou počet přátel)
-
17. Kdo všechno je ve Tvých přátelích? (lze vybrat více možností)
- Přátelé, které znám osobně
 - Přátelé, které znám jen od vidění
 - Přátelé přátel
 - Přátelé, které jsem poznal(a) na internetu
18. Kdy přijmeš mezi své přátele osobu, kterou osobně neznáš?
- Kdykoliv
 - Když je mi ta osoba sympatická (podle fotky, má společné zájmy...)
 - Když tu osobu znají moji přátelé
 - Z jiného důvodu - uveď z jakého:
.....
 - Nepřijímám do přátel neznámé osoby (V tomto případě neodpovídej na.č.19)

19. Setkáváš se (osobně) s osobami, se kterými ses seznámil(a) na FB?

- Určitě ano
- Spíše ano
- Nevím
- Spíše ne
- Určitě ne

20. Řekl(a) bys někomu o schůzce s někým, koho osobně neznáš?

- Určitě ano
- Spíše ano
- Nevím
- Spíše ne
- Určitě ne

21. Setkáváš se na FB s obtěžováním nebo šikanou druhých?

- Určitě ano
- Spíše ano
- Nevím
- Spíše ne
- Určitě ne

22. Obtěžoval Tě či šikanoval někdy někdo na FB?

- Určitě ano
- Spíše ano
- Nevím
- Spíše ne
- Určitě ne

23. Podílíš se někdy i Ty na obtěžování či šikanování na FB?

- Určitě ano
- Spíše ano
- Nevím
- Spíše ne
- Určitě ne

24. Víš, co dělat, pokud by ses s obtěžováním či šikanou na FB setkal?

- Určitě ano
- Spíše ano
- Nevím
- Spíše ne
- Určitě ne

25. Řekl(a) bys někomu, pokud by ses s obtěžováním či šikanou na FB setkal(a)?
- Určitě ano
 - Spíše ano
 - Nevím
 - Spíše ne
 - Určitě ne
26. Myslíš si, že je FB bezpečné místo?
- Určitě ano
 - Spíše ano
 - Nevím
 - Spíše ne
 - Určitě ne
27. Myslíš si, že je FB užitečná sociální síť?
- Určitě ano
 - Spíše ano
 - Nevím
 - Spíše ne
 - Určitě ne
28. Setkáváš se raději s lidmi prostřednictvím FB než osobně?
- Určitě ano
 - Spíše ano
 - Nevím
 - Spíše ne
 - Určitě ne
29. Přemýšlíš někdy, že bys zrušil(a) svůj profil na FB?
- Určitě ano
 - Spíše ano
 - Nevím
 - Spíše ne
 - Určitě ne
30. Dovedeš si představit, že bys nebyl(a) na sociální síti FB?
- Určitě ano
 - Spíše ano
 - Nevím
 - Spíše ne
 - Určitě ne
31. Co si myslíš sám/sama o sobě?
- Jsem šikovný(á)
 - Občas se mi něco nepovede
 - Zkazím vše a jsem neschopný(á)

32. Jsi spokojen(a) s uspořádáním svého života? (S tím, jak Tvůj život vypadá?)

- Ano
- Částečně
- Vůbec

33. Abych byl(a) vynikajícím žákem, o to stojím

- moc
- středně
- vůbec ne

34. Myslím,

- že se mi ve studiu daří
- že když vím, co mi dělá při studiu těžkosti, dokážu je vyřešit nebo alespoň zmírnit
- že učivu nerozumím a studium nezvládám

Děkuji za vyplnění dotazníku☺

